

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПрАТ «ПРИВАТНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ЗАПОРІЗЬКИЙ
ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ»

Кафедра Міжнародних відносин, управління та адміністрування

ДО ЗАХИСТУ ДОПУЩЕНА

Зав. кафедрою _____

д.е.н., доц. Михайлик Д.П

«__» _____ 20__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА
ПІДВИЩЕННЯ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Виконала

студентка гр. ФБС-228

(підпис)

С.А. Алієва

Керівник

к.е.н., доц.

(підпис)

М.В. Адаменко

Запоріжжя

2023

ПрАТ «ПВНЗ «ЗАПОРІЗЬКИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ
ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ»

Кафедра Міжнародних відносин, управління та адміністрування

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедрою _____

д.е.н., доц. Михайлик Д.П

«__» _____ 2023 р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ БАКАЛАВРСЬКУ РОБОТУ

студентці гр. ФБС-228,

спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Алієвій Саадат Абульфаз кизи

1. Тема: Підвищення кредитоспроможності підприємства
затверджена наказом по інституту № 02-10 від 27.01.2023 р.
2. Термін здачі студентом закінченої роботи: 12.06.2023 р.
3. Перелік питань, що підлягають розробці:
 - вивчити поняття та сутність кредитоспроможності підприємства;
 - сформулювати методичні підходи до оцінки кредитоспроможності підприємства;
 - надати фінансово-економічну характеристику ТОВ «Скретчкартсервіс»;
 - оцінити кредитоспроможність ТОВ "Скретчкартсервіс" на основі показників фінансового стану підприємства;
 - визначити клас кредитоспроможності ТОВ "Скретчкартсервіс" за якісними характеристиками;
 - визначити напрями підвищення кредитоспроможності підприємства;
 - розробити заходи щодо зміцнення кредитоспроможності ТОВ "Скретчкартсервіс".

4. Календарний графік підготовки кваліфікаційної роботи

№ етапу	Зміст	Терміни виконання	Готовність по графіку%, підпис керівника	Підпис керівника про повну готовність етапу, дата
1	Збір практичного матеріалу за темою кваліфікаційної бакалаврської роботи			
2	I атестація I розділ кваліфікаційної бакалаврської роботи			
3	II атестація II розділ кваліфікаційної бакалаврської роботи			
4	III атестація III розділ кваліфікаційної бакалаврської роботи, висновки та рекомендації, додатки, реферат			
5	Перевірка кваліфікаційної бакалаврської роботи на оригінальність			
6	Доопрацювання кваліфікаційної бакалаврської роботи, підготовка презентації, отримання відгуку керівника і рецензії			
7	Попередній захист кваліфікаційної бакалаврської роботи			
8	Подача кваліфікаційної бакалаврської роботи на кафедру			
9	Захист кваліфікаційної бакалаврської роботи			

Дата видачі завдання 16. 01. 2023 р.

Керівник кваліфікаційної
бакалаврської роботи

_____ (підпис)

М.В. Адаменко
(прізвище та ініціали)

Завдання прийняв до виконання

_____ (підпис)

С.А. Алієва
(прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 74 сторінки, 28 таблиць, 3 рисунки, 43 бібліографічних посилань, два додатки.

Метою роботи є розробка рекомендацій щодо підвищення або зміцнення кредитоспроможності ТОВ "Скретчкартсервіс".

Об'єктом дослідження є процес оцінювання кредитоспроможності підприємства.

Предметом даної роботи є показники кредитоспроможності підприємства.

У роботі використовуються описовий метод, прийом порівняння, методи горизонтального і вертикального аналізу, метод фінансових коефіцієнтів, бальної оцінки та ін.

Визначено сутність кредитоспроможності підприємства, її значення для нього та для банківської установи. Виявлено існування низки методик оцінки кредитоспроможності підприємства, які діляться на дві групи: за кількісними показниками фінансового стану та за якісними характеристиками діяльності.

Оцінено кредитоспроможність досліджуваного підприємства. За кількісними показниками фінансового стану воно має помірний рівень платоспроможності та кредитоспроможності, за якісними характеристиками - високий клас кредитоспроможності.

Розроблено рекомендації щодо зміцнення кредитоспроможності підприємства, реалізація яких дозволила покращити окремі кількісні показники її рівня.

**КРЕДИТОСПРОМОЖНІСТЬ, ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЬ, БАНКІВСЬКИЙ
КРЕДИТ, ФІНАНСОВИЙ СТАН, ФІНАНСОВІ ПОКАЗНИКИ**

ЗМІСТ

	Стор.
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ	
ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	9
1.1. Поняття та сутність кредитоспроможності підприємства	9
1.2. Методичні підходи до оцінки кредитоспроможності підприємства	16
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ТОВ "СКРЕТЧКАРТСЕРВІС"	29
2.1. Загальна фінансово-економічна характеристика ТОВ "Скредчкартсервіс"	29
2.2. Оцінка кредитоспроможності ТОВ "Скредчкартсервіс" на основі показників фінансового стану підприємства	34
2.3. Визначення класу кредитоспроможності ТОВ "Скредчкартсервіс" за якісними характеристиками	48
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ТОВ "СКРЕТЧКАРТСЕРВІС"	52
3.1. Напрями підвищення кредитоспроможності підприємства	52
3.2. Розробка заходів щодо зміцнення кредитоспроможності ТОВ "Скредчкартсервіс"	58
ВИСНОВКИ	68
ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	70
ДОДАТКИ	75

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ
І ТЕРМІНІВ

Скорочення	Повна назва	Умови використання
А		
абс.	абсолютне	у таблицях
В		
відн.	відносно	у таблицях
%	відсоток	при цифрах
Г		
грн.	гривня	при цифрах
Н		
№	номер	при цифрах
О		
од.	одиниці	у тексті
П		
П(С)БО	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку	у тексті
Р		
р.	рік	при цифрах
рис.	рисунок	у тексті
рр.	роки	при цифрах
С		
с.	сторінка	у вхідних даних
Т		
табл.	таблиця	у тексті
тис.	тисяча	при цифрах
тис. грн.	тисяч гривень	при цифрах
Ф		
ф.	форма	у тексті

ВСТУП

Ефективне функціонування підприємницької структури базується на забезпеченні безперервності фінансування її діяльності. Через існування певного часового розриву між моментом отримання доходів та моментом здійснення витрат для фінансової підтримки підприємства змушені користуватися позиковими коштами. На основі такої необхідності суб'єкти господарювання стають клієнтами комерційних банків у якості позичальників.

Банківський кредит не просто підтримує належний рівень фінансування діяльності підприємства, він також є джерелом його розвитку, розширення діяльності та отримання, внаслідок цього, додаткового доходу.

Кредитні відносини між банком та підприємством будуються не на довірі, а на оцінці здатності останнього своєчасно та в повному обсязі повернути позичені фінансові ресурси. Така оцінка здійснюється на основі процедури дослідження кредитоспроможності позичальника. Саме результати оцінки кредитоспроможності підприємства лягають в основу прийняття рішень банківською установою щодо надання кредиту.

Для банку кредитна діяльність, як правило, є основним джерелом формування процентних доходів. Тому вони зацікавлені у розширенні клієнтської бази позичальників, але при цьому їм необхідні гарантії повернення позичених ресурсів. Щоб мати такі гарантії, банківська установа оцінює кредитоспроможність потенційного підприємства-позичальника, щоб запобігти появі проблемних кредитів та втраті грошових ресурсів.

Питання оцінки та підвищення кредитоспроможності підприємства досліджуються в працях багатьох вчених, таких як Балицька М. [1], Єпіфанов А.О. [32], Погріщук Г.Б. та Волощук Р.Є [34], Прянишникова М.В. [39] та інших. Однак сучасні нестабільні економічні умови вимагають подальшого дослідження вказаної тематики. Також практична цінність роботи полягає в розробці конкретних заходів, які дозволять підвищити

здатність аналізованого суб'єкта господарювання користуватися банківськими кредитами.

Об'єктом дослідження є процес оцінювання кредитоспроможності підприємства.

Предметом даної роботи є показники кредитоспроможності підприємства.

Метою роботи є розробка рекомендацій щодо підвищення або зміцнення кредитоспроможності ТОВ "Скретчкартсервіс".

Для досягнення мети необхідно виконати та завдання:

- визначити сутність кредитоспроможності підприємства;
- розглянути методичні підходи щодо оцінки кредитоспроможності підприємства;
- надати фінансово-економічну характеристику досліджуваного підприємства;
- оцінити кредитоспроможність досліджуваного підприємства за кількісними показниками фінансового стану;
- оцінити кредитоспроможність досліджуваного підприємства за якісними характеристика діяльності;
- визначити напрями підвищення кредитоспроможності підприємства;
- розробити рекомендації щодо зміцнення кредитоспроможності досліджуваного підприємства.

Базою дослідження даної кваліфікаційної бакалаврської роботи виступає Товариство з обмеженої відповідальністю "Скретчкартсервіс" (далі ТОВ "Скретчкартсервіс").

Інформаційною базою роботи є нормативно-правові документи, підручники, посібники, наукова періодика. В процесі виконання роботи використано дані фінансової звітності досліджуваного підприємства. Для розрахунку показників кредитоспроможності застосовується програмний пакет Microsoft EXCEL.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Поняття та сутність кредитоспроможності підприємства

Історичний екскурс щодо появи категорії "кредитоспроможність" вказує на те, що в нашій країні вона з'явилася з початку 1990-х років у зв'язку з формуванням нових, ринкових умов господарювання. До 1990-х років при плановій економіці рішення про надання банківських кредитів за необхідності приймалося адміністративним шляхом, а не на основі фінансової спроможності підприємства, оскільки і банки, і підприємства були державною власністю. Створення суб'єктів господарювання приватної власності відбувалося на принципі самофінансування, одним з напрямків якого виявилось банківське кредитування діяльності.

Категорія "кредитоспроможність" з'явилася з появою такої послуги банківської установи як надання кредитів суб'єктам господарювання. Високий рівень кредитоспроможності підприємства гарантує комерційному банку своєчасне повернення наданих в позику грошових ресурсів. Тому доцільно починати дослідження сутності кредитоспроможності із законодавчої бази, яка регулює банківську діяльність.

В процесі вивчення нормативно-правових документів, які регулюють діяльність банківських установ, з'ясовано, що на сьогодні в них не існує тлумачення категорії "кредитоспроможність". При цьому слід зазначити, що в більш ранніх версіях законодавчих актів таке визначення було присутнє, що унаочнено висвітлено в таблиці 1.1.

Як видно з інформації, наведеної в табл. 1.1, кредитоспроможність в нормативних актах мала різні вектори сприйняття. Вперше зустрічається поняття кредитоспроможності як стану підприємства, який враховує два аспекти - правовий і господарсько-фінансовий. Далі ця категорія

Таблиця 1.1 – Тлумачення кредитоспроможності в нормативно-правових документах банківської сфери України¹

Назва документа ²	Поточний статус ³	Тлумачення кредитоспроможності ⁴
До Тимчасового положення про банківський кредит: Рекомендації щодо оцінки комерційними банками кредитоспроможності та фінансової стабільності позичальника, затверджені Національним банком України від 02.06.1994 № 23011/79-[15] ⁵	Втратила чинність ⁶	Поняття кредитоспроможності включає правовий і господарсько-фінансовий стан позичальника, який визначає наявність передумов для одержання ним кредитів, а також їх погашення у встановлені строки. ⁷ Метою аналізу кредитоспроможності є отримання банком якісної оцінки діяльності позичальника, на підставі якої він приймає рішення щодо можливості і умов кредитування або припинення кредитних відносин з ним. ⁸
Постанова Правління НБУ "Про кредитування" від 28.09.1995 № 246-[35] ⁹	Втратила чинність ⁶	Здатність позичальника в повному обсязі у визначеній кредитною угодою термін розраховатися за своїми борговими зобов'язаннями ¹⁰
Постанова Правління НБУ "Про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями" від 25.01.2012 № 23-[38] ¹¹	Втратила чинність ⁶	Наявність у боржника (контрагента банку) передумов для проведення кредитної операції і його спроможність повернути борг у повному обсязі та в обумовлені договором строки ¹²

тлумачиться як здатність підприємства-позичальника своєчасно виконувати свої зобов'язання в рамках укладеної кредитної угоди.

В останній наведеній Постанові НБУ кредитоспроможність підприємства мала дві складових: наявність передумов для отримання кредиту та спроможність його повернути.

Актуальні чинні законодавчі документи в сфері банківської діяльності не містять визначення кредитоспроможності, натомість мають тлумачення платоспроможності боржника банку, яка розглядається в площині

кредитоспроможності. Так, в "Положенні про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями" платоспроможність визначається як "здатність боржника/контрагента банку здійснювати розрахунки за всіма видами своїх зобов'язань відповідно до умов договорів" [37]. При цьому варто наголосити, що поняття "кредитоспроможність" та "платоспроможність" є схожими, але не однаковими, оскільки перше поняття пов'язане саме з отриманням та поверненням кредиту, а друге - з виконанням будь-яких фінансових зобов'язань.

Слід зазначити, що досить ґрунтовні тлумачення сутності кредитоспроможності представлені в фундаментальних вітчизняних довідкових джерелах в фінансово-економічній сфері - енциклопедії та словнику (див. табл. 1.2).

Таблиця 1.2 – Тлумачення кредитоспроможності
в довідковій літературі України

Джерело	Тлумачення кредитоспроможності
Економічна енциклопедія [17]	Кредитоспроможність - сукупність фінансових і матеріальних можливостей одержання і сплати кредиту в установлені терміни й у повній сумі. Визначається наявністю у підприємства (організації) відповідних коштів, обсягів основних фондів і оборотних засобів (ліквідних активів) для гарантування своєчасної сплати передбачених договором позичених сум. Для визначення кредитоспроможності банки-кредитори аналізують фінансовий стан позичальників за допомогою їх балансів
Фінансово-економічний словник [18]	Кредитоспроможність (англ. <u>solvency</u>) - наявність передумов для одержання позичок, спроможність повернути їх. Кредитоспроможність позичальника визначається показниками, які характеризують його обов'язковість при розрахунках за раніше одержаними кредитами, його поточне фінансове становище і перспективи змін, спроможність при необхідності мобілізувати грошові кошти з різних джерел. Стосовно підприємств кредитоспроможність може вимірюватися показниками ліквідності балансу або окремих видів активів

Порівнюючи визначення "платоспроможності", наведене Національним банком України, з тлумаченням "кредитоспроможності", представленим в таблиці 1.2, помічаємо ще одну суттєву різницю між ними: платоспроможність передбачає оцінку можливостей підприємства здійснювати розрахунки за вже укладеними угодами, тоді як кредитоспроможність оцінює спочатку можливість укладання самої угоди стосовно отримання кредиту, а потім спроможність його погасити.

Кредитоспроможність як фінансова категорія почала цікавити вчених-фінансистів ще у 18 столітті. В монографії [32] українських науковців, які аналізували історію появи та розвитку досліджуваного нами поняття, згадується Бунге Микола Християнович, який захистив докторську дисертацію у Києві у 1852 р. на тему "Теорія кредиту".

М. Бунге розглядав кредит як спосіб обміну, який ґрунтується на довірі, предметом якого виступає цінність товару або послуги, що буде сплачена через визначений термін у майбутньому. Бунге М.Х. акцентував, що довіра має двоїстий характер: з одного боку, це наявність майнових цінностей (рухоме і нерухоме майно, праця і капітал), які гарантують повернення коштів, а з другого, це моральні цінності кредитора і позичальника, які спонукають їх виконувати взяті на себе зобов'язання (чесність, порядність, своєчасність, законослухняність).

Кредитоспроможність, за Бунге М.Х, базується на моральних якостях позичальника та його спроможності відтворити позичені та авансовані у виробництво кошти для погашення боргу за кредитним договором [32].

З тих далеких часів пройшло багато десятиліть, відбувся потужний науково-технічний прогрес, змінилися умови господарювання, відродилася приватна власність, реформувалася банківська система, з'явилися нові виклики – всі ці фактори в сукупності повернули інтерес сучасних науковців до дослідження кредитних відносин та кредитоспроможності.

В таблиці 1.3 наведені різні підходи сучасних вітчизняних науковців щодо тлумачення сутності кредитоспроможності.

Таблиця 1.3 – Підходи до визначення сутності кредитоспроможності в науковій літературі України (складено автором на основі [20, 34, 39])

Джерело	Тлумачення кредитоспроможності
Лакунін В.Д. [21]	Кредитоспроможність - спроможність позичальника повністю і своєчасно розрахуватися за своїми борговими зобов'язаннями
Лактіонова Л.А. [22]	Кредитоспроможність - такий фінансовий стан підприємства, який дає змогу отримати кредит і своєчасно повернути його
Олійник О.О. [30]	Кредитоспроможність - спроможність і бажання позичальника у визначений кредитною угодою терміном і в повному обсязі розрахуватися за своїми борговими зобов'язаннями
Омельченко О.В., Лосенко Є.М. [31]	Кредитоспроможність - здатність позичальника повністю та у визначений строк розрахуватися за борговими зобов'язаннями
Вдовенко Л.О. [7]	Кредитоспроможність – спроможність позичальника в повному обсязі розрахуватися за своїми борговими зобов'язаннями виключно в грошовій формі в установлені кредитною угодою терміни
Виговський В.Г. [8]	Кредитоспроможність – спроможність позичальника розрахуватися за своїми борговими зобов'язаннями перед банком у повному обсязі та у визначений строк грошовими коштами, що генеруються підприємством
Вовчак О., Мела Н. [9]	Кредитоспроможність – здатність позичальника акумулювати грошові потоки, достатні для своєчасного погашення боргових зобов'язань відповідно до заздалегідь узгодженого графіка повернення кредитних коштів і сплати відсотків
Зінченко О.А., Святенко С.В., Марчукова В.С. [19]	Кредитоспроможність – спроможність підприємства-позичальника виконувати в повному обсязі і у визначені кредитною угодою строки розрахунки за своїми власними зобов'язаннями за рахунок наявного фінансово-економічного потенціалу
Прянишніжкова М.В. [39]	Кредитоспроможність – наявність у позичальника передумов для проведення кредитної операції і його здатність за конкретних умов кредитування розрахуватися за борговими зобов'язаннями виключно грошовими коштами, які генеруються у ході звичайної діяльності, у повному обсязі та у визначений кредитним договором термін

За наведеною в таблиці 1.3 інформацією видно, що кредитоспроможність розглядається різними вченими з декількох позицій:

- 1) спроможність;
- 2) здатність;

- 3) наявність передумов;
- 4) фінансовий стан.

При цьому слід зазначити, що не всі визначення стосуються саме кредитних відносин, а в цілому будь-яких зобов'язань, тому вони більше стосуються платоспроможності, ніж кредитоспроможності. Вважаємо, що оскільки дефініція "кредитоспроможність" містить слово "кредит", то тлумачення цієї категорії логічно повинно ґрунтуватися саме на основі кредитних відносин.

Помітно відрізняється від інших трактування "кредитоспроможності" Лахтіонової Л.А. [22], яка зазначає, що це певний фінансовий стан підприємства, що транслює можливість отримання кредиту та його подальшого погашення.

Відзначимо, що тлумачення кредитоспроможності підприємства має комплексний характер, що відображено на рис. 1.1.

Рисунок 1.1 - Комплексний підхід до сутності категорії "кредитоспроможність підприємства" (розроблено на основі [34])

Гарна ділова репутація враховує попередній (минулий) період функціонування підприємства, за наявності інформації – фінансову поведінку в попередніх кредитних історіях, тобто транслює так звані "моральні цінності" позичальника за теорією М. Бунге.

Показники фінансового стану підприємства є основними індикаторами при прийнятті рішень щодо надання кредиту. Розраховані на базі даних фінансової звітності підприємства фінансові коефіцієнти вказують на спроможність або неспроможність потенційного позичальника виконувати свої поточні фінансові зобов'язання. В свою чергу, прогнозування цих показників дозволяє визначити, чи буде підприємство мати таку спроможність протягом майбутнього періоду, який дорівнює терміну, передбаченому кредитною угодою.

Таким чином, пропонуємо розглядати кредитоспроможність як комплексне поняття, яке ґрунтується на діловій репутації та фінансовому стані підприємства, що вказують на наявність передумов для отримання кредиту та спроможність підприємства-позичальника своєчасно та в повному обсязі погашати кредитні зобов'язання відповідно до умов договору.

Слід відзначити, що процес оцінки кредитоспроможності підприємства має враховувати всі умови надання кредитних ресурсів, оскільки умови можуть бути різними, то і висновок про "кредитоспроможність" та "некредитоспроможність" буде різним в залежності від суми, відсоткової ставки та терміну кредитування.

Кредитоспроможність підприємства оцінюється банками, фінансовими установами, постачальниками, інвесторами та іншими учасниками ринку. Це дозволяє їм приймати рішення про надання кредиту, встановлювати умови позиції, визначати обсяги позичок, а також узгоджувати інші умови співпраці з підприємством.

В результаті дослідження сутності поняття "кредитоспроможність" встановлено, що відсутнє чітке її визначення в нормативно-регулятивних документах, що регламентують відносини між сторонами, які виникають на основі укладення кредитної угоди, внаслідок отримання та обслуговування кредиту. У зв'язку з цим вбачаємо напрямком подальших розробок впровадження в законодавчо-правову базу поняття кредитоспроможності.

Кредитоспроможність є найбільшим критерієм для банків, кредитних організацій та інших фінансових установ, на основі оцінки якого вони приймають рішення про надання кредиту та умови його отримання. Для визначення кредитоспроможності клієнта, виконуючи аналіз його фінансового стану, оцінюють наявні активи та зобов'язання, а також його доходи та інші фактори, які можуть вплинути на сприятливість повернення наданого кредиту.

Збалансована кредитна політика фінансової установи-кредитодавця повинна забезпечити достатню оцінку кредитоспроможності поточного позичальника, щоб уникнути ризиків для банку та мінімізувати можливість невиконання кредиту.

Існує багато підходів щодо оцінки кредитоспроможності підприємства, які буде розглянуто в наступному підрозділі роботи.

1.2 Методичні підходи до оцінки кредитоспроможності підприємства

Існує ціла низка методик оцінювання кредитоспроможності підприємства, які можуть бути використані банками, фінансовими установами та іншими учасниками кредитного ринку для прийняття рішень про надання кредиту.

Оцінка кредитоспроможності позичальника дозволяє банкам уникнути кредитного ризику внаслідок несплати кредитів та оцінити можливості позичальника щодо наявності потенціалу погашення кредиту та відсотків за його користування. Слід зазначити, що задля уникнення негативних наслідків банківська установа має оцінювати кредитоспроможність підприємства-позичальника в декілька етапів:

по-перше, на етапі визначення відповіді про надання кредиту, тобто до укладення кредитної угоди;

по-друге, впродовж дії кредитного договору шляхом моніторингу процесу сплати тіла кредиту та відсотків.

Найпоширенішими методами оцінювання кредитоспроможності є такі: методи, які ґрунтуються на характеристиках фінансової метрики; метод дослідження грошових потоків; експертні та рейтингові методи; методи комплексного аналізу, а також використання дискримінантних моделей.

Застосування коефіцієнтного методу оцінки кредитоспроможності позичальників полягає у визначенні кількісних показників фінансового стану та порівняння їх із стандартними, рекомендованими чи середніми результатами. Основною перевагою цього методу є використання доступних даних фінансової звітності, а також простота розрахунків. До недоліків відносять те, що не існує єдиних критеріальних значень фінансових показників; відсутність алгоритмів врахування динамічних змін.

Метод оцінювання грошових потоків базується на показниках руху коштів підприємства за звітний період. Метод дозволяє оцінити можливості компанії використовувати власні кошти для покриття витрат і погашення боргів. Недоліком методу є те, що він не розкриває зв'язку між фінансовими результатами та зміною наявних грошових коштів.

Рейтингові методики розробляються з урахуванням кредитної політики конкретного банку та спрямована на вивчення кількісних та якісних показників діяльності підприємства. Однак значною проблемою такої методики є еталонних показників для порівняння. Натомість уможливлено ситуацію відібрати коефіцієнти відповідно до визначених цілей аналізу.

Використання експертного методу доцільне для оцінки якісних характеристик та прогнозних показників кредитоспроможності підприємства. При цьому слід врахувати суб'єктивне бачення кожного експерта та інтуїтивний вибір самих експертів.

Достовірність оцінки кредитоспроможності має важливе значення як для банківської установи, так і для підприємства. Ймовірність укладення кредитного договору базується на результатах дослідження та оцінювання

кредитоспроможності потенційного позичальника. Для банку здійснення процедури оцінювання кредитоспроможності є основною умовою проведення ефективної та прибуткової кредитної діяльності.

Кредитоспроможність підприємства можна оцінити за показниками платоспроможності, що базується показниках ліквідності. Баланс вважається ліквідним, якщо дозволяє швидко реалізувати активи для покриття термінових пасивів. З метою оцінки ліквідності всі активи та пасиви поділяють на відповідні групи: активи — за ступенем ліквідності, пасиви — за строком погашення. (див. табл. 1.4).

Таблиця 1.4 – Групування активів і пасивів для оцінки ліквідності балансу підприємства

Активи		Пасиви	
Група	Елементи активу	Група	Елементи пасиву
A1	Ліквідні кошти першого класу, що знаходяться в миттєвій готовності (грошові кошти, поточні фінансові інвестиції)	П1	Зобов'язання, які необхідно виконати в першу чергу (кредиторська заборгованість)
A2	Ліквідні кошти другого класу, тобто активи, які можна швидко перетворити у гроші (дебіторська заборгованість, векселі)	П2	Короткострокові зобов'язання: кредити, позикові кошти, векселі
A3	Ліквідні активи третього класу — вони можуть бути поступово перетворені у готівку (запаси, НЗВ, готова продукція)	П3	Довгострокові зобов'язання
A4	Ліквідні активи четвертого класу, які важко реалізувати (основні засоби, незавершене будівництво, нематеріальні активи тощо)	П4	Постійні пасиви, втілені у власному капіталі за вирахуванням заборгованості за неоплаченим і вилученим капіталом

Баланс вважають ліквідним за таких умов:

$$\left\{ \begin{array}{l} A_1 \geq P_1 \\ A_2 \geq P_2 \\ A_3 \geq P_3 \\ A_4 \leq P_4 \end{array} \right. \quad (1.1)$$

Якщо виконуються перші три умови, то це означає що підприємство має власний оборотний капітал, що забезпечує певну фінансову сталість.

У процесі аналізу кредитоспроможності підприємства необхідним є визначення рівня його платоспроможності. Для цього використовується зазначений в табл.1.4 розподіл активів та пасивів на групи відповідно до рівнів ліквідності та термінів погашення. У табл. 1.5 критерії визначення рівня платоспроможності підприємства.

Таблиця 1.5 – Критерії визначення рівня платоспроможності підприємства [29]

Критерії	Рівень платоспроможності підприємства	Характеристика
$A1 > П1 + П2$ $A1 + A2 > П1 + П2$ $A1 + A2 + A3 > П1 + П2$ $A1 + A2 + A3 + A4 > П1 + П2$	Високий	Підприємство характеризується високим потенціалом ліквідності та платоспроможності, і всі свої активи переважно формує за рахунок власних коштів
$A1 < П1 + П2$ $A1 + A2 > П1 + П2$ $A1 + A2 + A3 > П1 + П2$ $A1 + A2 + A3 + A4 > П1 + П2$	Середній	На підприємстві недостатньо абсолютно ліквідних активів, що пов'язано із наявністю великих обсягів дебіторської заборгованості. У цілому, підприємство є ліквідним і може своєчасно забезпечити погашення зобов'язань. У такій ситуації рекомендується підприємству розробляти заходи з реструктуризації дебіторської заборгованості
$A1 < П1 + П2$ $A1 + A2 < П1 + П2$ $A1 + A2 + A3 > П1 + П2$ $A1 + A2 + A3 + A4 > П1 + П2$	Помірний	Значну частку оборотного капіталу підприємства складають запаси, сформовані за рахунок залучених коштів. Наявність значних обсягів запасів свідчить про те, що підприємство неефективно використовує оборотний капітал

Продовж. табл. 1.5

Критерії	Рівень платоспроможності підприємства	Характеристика
$A1 < П1 + П2$ $A1 + A2 < П1 + П2$ $A1 + A2 + A3 < П1 + П2$ $A1 + A2 + A3 + A4 > П1 + П2$	Низький	Підприємства свої оборотні активи формують лише за рахунок залучених на короткий термін коштів (поточних зобов'язань). У такому випадку в обороті підприємства немає власних коштів, а лише залучені та позикові. Частина поточних боргів підприємства спрямована на створення необоротних активів.
$A1 < П1 + П2$ $A1 + A2 < П1 + П2$ $A1 + A2 + A3 < П1 + П2$ $A1 + A2 + A3 + A4 < П1 + П2$	Підприємство перебуває на межі банкрутства	Такий стан свідчить, що підприємство є банкрутом, оскільки його майна (активів) не вистачить, щоб погасити поточну заборгованість. Така ситуація має місце, коли підприємство працює збитково і в нього є непокритий збиток, що впливає на зменшення власного капіталу (власний капітал має від'ємне значення)

Процес оцінки кредитоспроможності підприємства банківською установою, як правило, здійснюється в три етапи (див. рис. 1.2). Перший етап передбачає фінансову діагностику підприємства-позичальника, під час якої оцінюються кількісні (показники балансу та звіту про фінансові результати, фінансові коефіцієнти, грошові потоки, ймовірність банкрутства тощо) та якісні (застосовуються моделі комплексного аналізу) показники діяльності. На другому етапі досліджується спроможність позичальника вчасно погашати кредитні зобов'язання шляхом вивчення попередньої кредитної поведінки, його ділової репутації тощо. На третьому етапі за результатами двох попередніх приймається рішення про доцільність та умови надання кредитних коштів

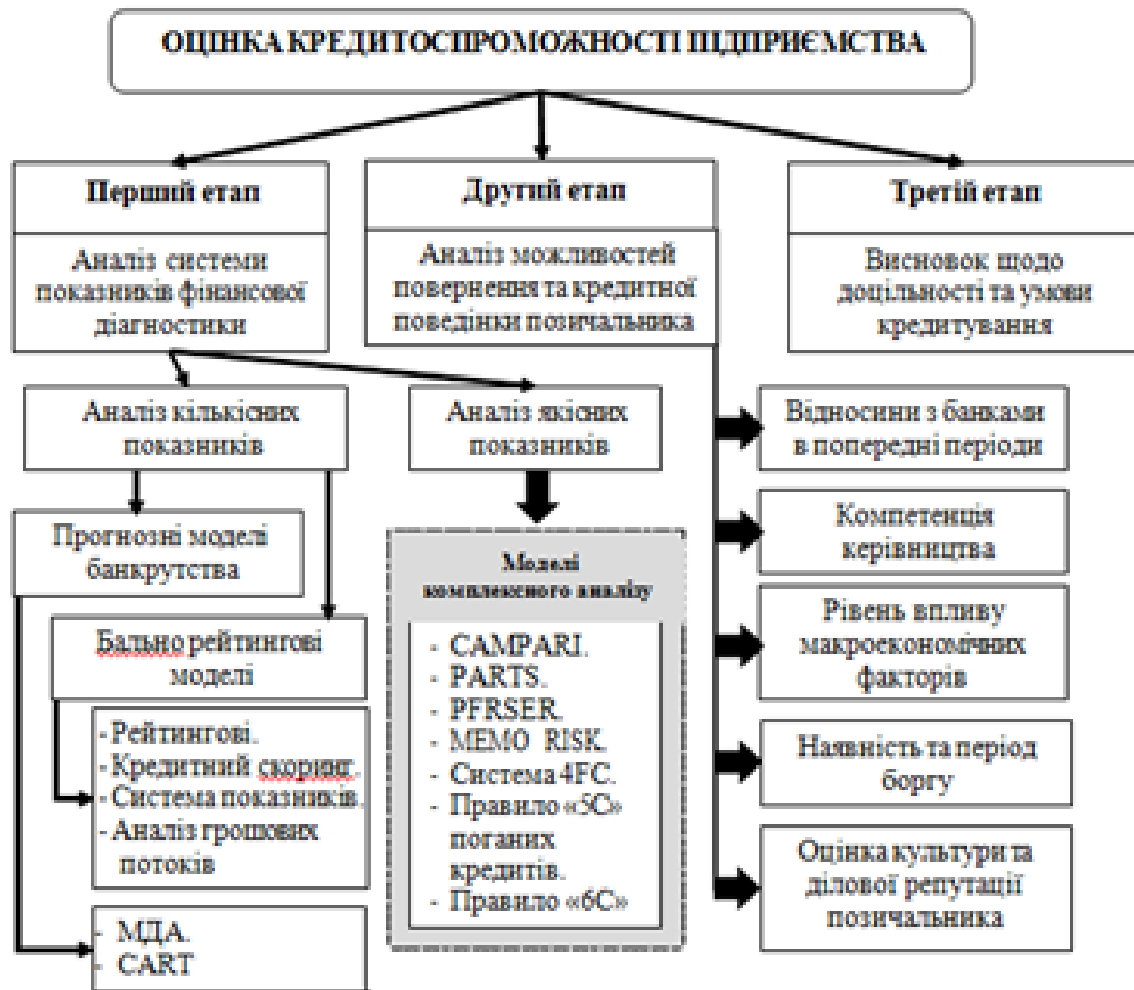

Рисунок 1.2 – Послідовність етапів оцінки кредитоспроможності підприємства [20]

Слід зазначити, що в країнах з розвинутою економікою для оцінки кредитоспроможності підприємства масштабної популярності набули методи комплексного аналізу, які враховують кількісні та якісні характеристики діяльності підприємства. Назви методів походять від перших літер критеріїв, закладених в оцінку платоспроможності (табл. 1.6)

За наведеними методиками кожному з критеріїв присвоюється відповідна кількість балів, які потім підсумовують. За розрахованою величиною визначають клас підприємства-позичальника, який ранжується від надійного позичальника до позичальника з високим ризиком. На основі визначеного класу приймається рішення про надання чи відмову у наданні кредиту.

Таблиця 1.6 – Методики оцінки кредитоспроможності підприємства-позичальника країн з розвинутою економікою [34]

Методика	Критерії кредитоспроможності позичальника, які вказують методика
«5C'»	Character (ділова репутація); Capacity (здатність погасити кредит); Capital (достатність капіталу); Collateral (наявність забезпечення, застави); Conditions (економічні умови, перспективи розвитку).
«5P'»	Person (особа-позичальник і його кредитна історія); Purpose (мета використання кредиту); Payment (джерела погашення кредиту); Protection (застава та інші гарантії погашення кредиту); Prospect (нагляд за погашенням кредиту).
LAPP	Liquidity (ліквідність); Activity (масштаби підприємницької діяльності); Profitability (рентабельність підприємницької діяльності); Potential (потенціал, перспективи розвитку).
CAMPARI	Character (ділова репутація); Ability to Pay (здатність до погашення кредиту); Margin of Finance (розмір відсотків за кредитом); Purpose (мета використання кредиту); Amount (розмір кредиту); Borrowment (умови погашення кредиту); Insurance (страхування непогашення кредиту).
CAMELS	Capital Adequacy (достатність капіталу); Asset Quality (якість активів); Management (якість менеджменту); Earnings (здатність приносити дохід); Liquidity (ліквідність); Sensitivity (чутливість до ринкового ризику).
PARSER	Person (ділова репутація); Amount (розмір кредиту); Borrowment (здатність погашення кредиту); Security (забезпечення кредиту); Earning (здатність кредиту); Borrower (кредитор).
COPF	Competition (конкуренція в галузі); Organization (організація діяльності); Personnel (якість персоналу); Finance (фінанси, доходи).
PARTS	Purpose (мета використання кредиту); Amount (розмір кредиту); Borrowment (умови погашення кредиту); Term (строк використання кредиту); Security (забезпечення кредиту).

В процесі аналізу існуючих методик оцінки кредитоспроможності було встановлено, що кожна з них має свої переваги, а також певні недоліки, що наочно представлено в таблиці 1.7.

Таблиця 1.7 – Переваги та недоліки моделей оцінки кредитоспроможності підприємства-позичачки в комерційних банках

Моделі	Сутність	Переваги	Недоліки
Класифікаційні моделі			
<i>Рейтингові (балні)</i>	групування позичальників залежно від їх категорії, яка ґрунтується на розрахованій групі фінансово-економічних показників	простота розрахунку на основі порівняння фінансовий коефіцієнтів з їх оптимальними значеннями; можливість оцінки ймовірності невиконання позичальником зобов'язань у майбутньому; комплексний підхід до оцінки кредитоспроможності	низький ступінь об'єктивності аналізу через високу чутливість до спотворення даних; необхідність у постійному оновленні інформації про позичальника, що призводить до значних часових і грошових витрат; нечіткість критеріїв під час виходу з класів рейтингу
<i>Множинний дискримінаційний аналіз (моделі Фішера і Хейсера, система показників Біндера тощо)</i>	використовуються дискримінаційна функція Z та розподіл якої можна визначити за допомогою методу настання банкрутства підприємства	висока точність прогнозування банкрутства позичальника	необхідна достатньо репрезентативна вибірка підприємств, диференціальні функції за галузями та обсягами виробництва; відсутність аналізу значущості окремих показників у часі
<i>Модель CAIT</i>	поділ позичальників на відповідні «рівні» залежно від значень вибраних фінансових коефіцієнтів з метою визначення ризику банкрутства в майбутньому	можливість широкого використання, достатня для розуміння та відносна простота розрахунків показників	необхідність використання дані складних статистичних методів для побудови моделі
Моделі комплексного аналізу			
<i>«Правило 6 С» (США)</i>	ґрунтується на шістьох складових шести базових принципах кредитування: репутація позичальника; фінансові умови; капітал; забезпечення; умови; контроль	використання якісних та кількісних характеристик позичальника при оцінці його кредитоспроможності	перевага здебільшого віддається якісним характеристикам позичальника; суб'єктивний характер оцінки кредитоспроможності позичальника
<i>Модель CAMPARI (американські банки)</i>	використовується з кредитної залежності найважливіших факторів, які визначають діяльність клієнта та їх уточнення після особистої зустрічі з клієнтом		

Моделі	Сутність	Переваги	Недоліки
<i>Модель PARSEK (Великобританія)</i>	включає інформація про потенційного позичальника, суму кредиту, можливості погашення, збільшення кредиту, його доцільність, винагороду банку за надання кредиту	використання якісних та кількісних характеристик позичальника при оцінці його кредитоспроможності	перевага здебільшого віддається якісним характеристикам позичальника; суб'єктивний характер оцінки кредитоспроможності позичальника

Результати дослідження розглянутих методик, використовуваних зарубіжними банками, вказують на те, що більшою мірою вони спрямовані на оцінку якісних характеристик функціонування суб'єктів господарювання, а також оцінку ймовірності їх банкрутства. Наведені в табл. 1.7 методики не адаптовані до вітчизняних умов господарювання та не враховують їх специфіку, тому при застосуванні можуть надати хибні висновки.

В той же час, методика оцінки кредитоспроможності позичальника, яка затверджена для українських комерційних банків Національним банком України, здебільшого використовує кількісні характеристики діяльності підприємства-позичальника.

Так, з січня 2017 року в Україні набуло чинності «Положення про визначення розміру кредитних ризиків у банках України для активної банківської діяльності», яке затверджене Постановою Національного банку України від 30.06.2016 р. № 351 [37].

Цей нормативний акт містить методику оцінки кредитоспроможності позичальників (суб'єктів господарювання), за якою банк визначає рівень рейтингу підприємства-позичальника на основі значення інтегрального показника з урахуванням розміру компанії (велика, середня, мала) та видів її економічної діяльності. Розрахунок уніфікованого показника фінансового становища позичальника здійснюється за допомогою багатofакторної діагностичної моделі.

Перелік основних фінансових коефіцієнтів, що входять до інтегрованої моделі оцінки, включає 21 показник [37].

Автори роботи [1] зазначають, що кожен банк, який працює в банківській системі України, має власну методику оцінки кредитоспроможності позичальника. Одні банки зосереджуються на ідентифікації та оцінці кредитного, фінансового та комерційного ризиків. Інші використовують SWOT-аналіз потенційного підприємства-позичальника. Є такі банківські установи, які для прийняття рішення щодо кредитування для підтвердження достовірності наданої інформації відвідують офіс та виробничі потужності підприємства-позичальника. [1].

Досліджені методики використовуються банківськими установами для уникнення ризику неповернення позики. Однак для того, щоб підприємство при плануванні фінансування діяльності могло самостійно визначити свої можливості щодо отримання банківського (або інвестиційного) кредиту, в роботі за основу візьмемо розроблену О.М. Панченко та А.В. Пересипкіною методику оцінки кредитоспроможності підприємства з позиції самого суб'єкта господарювання [33].

На першому етапі оцінимо власну кредитоспроможність підприємства на основі основних показників фінансового стану. Для цього розрахуємо фінансові коефіцієнти, за допомогою яких можемо дослідити основні фінансові характеристики: майновий стан, фінансову стійкість, ліквідність, платоспроможність, ділову активність та рентабельність.

На другому етапі оцінюються якісні характеристики діяльності суб'єкта господарювання. Параметри якісних показників при здійсненні оцінки кредитоспроможності наведено в таблиці 1.8.

За даними таблиці 1.8 видно, що чим довше підприємство функціонує, тим більше шансів у нього отримати банківський кредит. Істотне значення має ділова репутація, відсутність або наявність судових рішень щодо стягнення простроченої заборгованості, частка бракованої продукції в загальному її обсязі та інші характеристики.

Таблиця 1.8 – Методика оцінки якісних параметрів
кредитоспроможності підприємства [33]

Показник оцінки кредитоспроможності	Клас кредитоспроможності				
	I	II	III	IV	V
	Бальна система оцінки (бали)				
Досвід функціонування у певній галузі	Більше 10 років	Від 8 до 10 років	Від 5 до 8 років	Від 3 до 5 років	Від 0 до 3 років
	15	8 – 10	5 – 8	3 – 5	0 – 3
Ділова репутація	Бездоганна	Добра	Нормальна	Задовільна	Погана
	5	4	3	1	0
Обсяг реалізації продукції або послуг, млн. грн.	Більше 10	Від 8 до 10	Від 5 до 8	Від 3 до 5	До 3
	15	8 – 10	5 – 8	3 – 5	0 – 3
Наявність маркетингового відділу	Наявність структурного відділу	Наявність посади маркетолога у штатному розписі	Зовнішній маркетолог	Планується взяти на роботу	Не має
	10	7	5	3	0
Наявність судових рішень щодо стягнення грошових коштів на користь інших суб'єктів господарювання	Відсутність		До 3000 грн.	Більше 3000 грн.	
	5		2	0	
Ємність ринку позичальника	Більше 40%	Від 25% до 40%	Від 15% до 25%	Від 3% до 15%	До 3%
	5	4	3	2	0
Наявність бракованої продукції	0%	До 3%	Від 3% до 5%	Від 5% до 9%	Більше 10%
	5	4	3	2	0

Після оцінки кожного параметру необхідно підсумувати отримані результати та визначити загальну суму балів, на основі якої встановлюється відповідний клас кредитоспроможності. Шкала оцінювання та визначення класу кредитоспроможності, а також можливість отримати банківський кредит наведено в таблиці 1.9:

Таблиця 1.9 – Трактування класів кредитоспроможності підприємства [33]

Інтервал значення результатів	Клас кредитоспроможності підприємства	Характеристика	Потенційний висновок банку щодо надання кредиту
55-32 балів	I	Високий рівень кредитоспроможності	Надати кредит
31 – 28 балів	II	Достатній рівень кредитоспроможності	Надати кредит
26 – 23 балів	III	Задовільний рівень кредитоспроможності	Надати кредит за умов наявності застави
23 – 10 балів	IV	Незадовільний рівень кредитоспроможності	Не надавати кредит
0 – 9 балів	V	Некредитоспроможний	Не надавати кредит

Таким чином, підприємство має можливість моніторити власний рівень кредитоспроможності та приймати рішення щодо його оптимізації. Це дозволяє менеджерам підприємства більш точно планувати джерела фінансування діяльності. Використовуючи наведену методику в наступному розділі оцінимо кредитоспроможність ТОВ "Скретчкартсервіс".

Таким чином, в процесі теоретичного дослідження сутності кредитоспроможності підприємства визначено, що це комплексне поняття, яке ґрунтується на діловій репутації та фінансовому стані підприємства, що вказують на наявність передумов для отримання кредиту та спроможність підприємства-позичальника своєчасно та в повному обсязі погашати кредитні зобов'язання відповідно до умов договору.

Для визначення кредитоспроможності підприємства проводять аналіз його фінансового стану та здатності до генерації прибутку, оцінюють наявні активи та зобов'язання, ризики та можливості розвитку. Загальний фінансовий аналіз включає оцінку ліквідності, платоспроможності, рентабельності та інших показників, які забезпечують констатовану фінансову стійкість та перспективи розвитку підприємства.

Досліджено різні методики оцінки кредитоспроможності з позиції банківської установи та з позиції потенційного підприємства-позичальника. Встановлено, що комерційні банки використовують запропоновані Національним банком України рекомендації щодо оцінки

кредитоспроможності позичальника, однак кожен з них додатково оцінює індивідуальні характеристики з позиції забезпечення мінімізації ризиків при наданні кредитів.

Керівники підприємств зацікавлені в постійному моніторингу власної кредитоспроможності для забезпечення ефективного планування джерел фінансування діяльності та розвитку.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ТОВ "СКРЕТЧКАРТСЕРВІС"

2.1. Загальна фінансово-економічна характеристика ТОВ "Скретчкартсервіс"

Товариство з обмеженою відповідальністю "Скретчкартсервіс" (далі ТОВ "Скретчкартсервіс"), засноване 30 червня 2005 року та зареєстроване виконкомом Криворізької міської ради. 22 листопада 2011 року товариство змінило своє місцезнаходження та було перереєстроване у м. Харків.

Метою діяльності товариства є отримання прибутку на вкладений капітал.

Основним видом діяльності товариства є 51.90.0 Інші види оптової торгівлі. Крім цього, в статуті заявлені й інші вид діяльності:

32.20.3 Монтаж передавальної апаратури;

52.12.0 Роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах без переваги продовольчого асортименту;

64.20.0 Діяльність зв'язку;

51.85.0 Оптова торгівля офісною технікою та устаткуванням.

Система оподаткування ТОВ "Скретчкартсервіс" – загальна, має самостійний баланс, розрахункові поточні та валютні рахунки, печатки, штампи із своїм найменуванням, бланки із своїми реквізитами.

Товариство несе відповідальність за своїми зобов'язаннями тільки своїм майном. Майно товариства складається з основних засобів та оборотних коштів, а також цінностей, вартість яких відображено в балансі товариства.

Предметом діяльності ТОВ "Скретчкартсервіс" є:

- роздрібна торгівля мобільними телефонами та аксесуарами в спеціалізованих магазинах;

- установлення автомобільного радіобладнання;
- роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах без переваги продовольчого асортименту;
- спеціалізована роздрібна торгівля комп'ютерами, стандартним програмним забезпеченням та пристроями для зняття інформації з каналів зв'язку;
- консультації з питань інформатизації;
- підключення та обслуговування користувачів мережі Інтернет;
- сервісне обслуговування мобільних телефонів;
- ремонт теле- та радіоапаратури.

ТОВ "Скретчкартсервіс" до 2011 року мало 2 магазини, які були розташовані у містах Кривому Розі та Зеленодольську. Після перереєстрації підприємство має один магазин у місті Харків.

Розглянемо основні фінансово-економічні показники діяльності ТОВ "Скретчкартсервіс" за 2019-2021 роки згідно даних фінансової звітності (додатки А, Б), які зведено в таблицю 2.1.

З таблиці 2.1 видно, що, починаючи з 2019 року чистий дохід (виручка) від реалізації продукції постійно зростає. У 2019 році виручка складала лише 133853,9 тис. грн., а у 2020 році вже досягла 136922,6 тис. грн., тобто збільшилася на 3068,7 тис. грн. або 2,3%. У 2021 році вона зросла ще на 128063,3 тис. грн. або 93,5%. За період, що аналізується, виручка від реалізації продукції зросла майже в 2 рази. Це сталося як за рахунок збільшення реалізаційних цін, так і за рахунок росту обсягів реалізації.

Дані таблиці 2.1 свідчать про збільшення собівартості реалізованої продукції. Так, з 2019 по 2021 рік собівартість в цілому зросла з 133853,9 тис. грн. до 264985,9 тис. грн., тобто на 131132,0 тис. грн. Лише в 2020 році спостерігається незначне зменшення собівартості (825,9 тис. грн. або 0,6%), що пов'язане з невеликим зниженням обсягу закупівель через введення в країні карантину.

Таблиця 2.1 – Основні фінансово-економічні показники діяльності

ТОВ "Скретчкартсервіс" за 2019-2021 роки, тис. грн.

Показники	Значення на кінець року			Відхилення (абсолютне/відносне у %)					
	2019	2020	2021	2020-2019		2021-2020		2021-2019	
				абс.	%	абс.	%	абс.	%
Чистий дохід від реалізації продукції	133854	136923	264986	+3069	+2,29	+128063	+93,53	+131132	+97,97
Собівартість реалізованої продукції	131333	130507	252927	-826	-0,63	+122420	+93,80	+121594	+92,58
Фінансові результати від операційної діяльності	819	1305	1869	+486	+59,34	+564	+43,22	+1050	+128,21
Чистий прибуток(+), збиток (-)	264	409	689	+145	+54,92	+280	+68,46	+425	+160,98
Необоротні активи	41	34	92	-7	-17,07	+58	+170,59	+51	+124,39
Оборотні активи	13805	18787	27402	+4982	+36,09	+8615	+45,86	+13597	+98,49
Дебіторська заборгованість	3804	3061	3149	-743	-19,53	+88	+2,87	-655	-17,22
Кредиторська заборгованість	9508	12943	16572	+3435	+36,13	+3629	+28,04	+7064	+74,30
Кредити довгострокові	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Кредити короткострокові	3823	5072	7274	+1249	+32,67	+2202	+43,41	+3451	+90,27

Операційна діяльність 2019-2021 років приносила прибутки (табл. 2.1). У 2019 році прибуток від реалізації досягнув 819 тис. грн. Збільшення прибутку від операційної діяльності у 2020 році проти 2019 року – 59,34%, у 2021 році порівняно з 2020 роком – 43,22%. У 2021 році прибуток від операційної діяльності досягнув 1869 тис. грн., що в 2,3 рази більше ніж на початок аналізованого періоду.

Збільшення операційного прибутку дозволило покращити загальні фінансові результати підприємства. Протягом 2019-2021 років ТОВ "Скретчкартсервіс" працювало прибутково, при чому щороку відбувалося збільшення чистого прибутку. Чистий прибуток 2019 року склав лише 264 тис. грн., але вже у 2020 році він зріс до 409 тис. грн., тобто збільшився у 1,5 рази. У 2021 році чистий прибуток товариства склав 689 тис. грн., що у 2,6 рази більше, ніж у 2019 році.

Необоротні активи товариства складають менше 1% від вартості всіх активів підприємства. Це пов'язано, по-перше, зі специфікою діяльності підприємства (підприємство не є виробником продукції, тому не потребує виробничих будівель та споруд); по-друге, приміщення для магазину є орендованим, тому не стоїть на балансі підприємства.

З табл. 2.1 видно, що протягом 2019-2021 років спостерігається чітка тенденція збільшення оборотних активів. Якщо у 2019 році вони склали 13805 тис. грн., то за два роки зросли на 13597 тис. грн. (98,49%) і на кінець 2021 року склали 27402 тис. грн. Зазначимо, що основну частку оборотних активів займають товари, що пов'язано з видом діяльності підприємства.

За період, що аналізується, спостерігалось поступове зменшення дебіторської заборгованості. У 2020 році підприємству вдалося повернути частину боргів, в результаті чого дебіторська заборгованість знизилася на 743 тис. грн. або 19,53%. Протягом 2021 року вона знову збільшилася на 88 тис. грн. (2,87%) та склала 3149 тис. грн. За період, що аналізується, дебіторська заборгованість зменшилася на 655 тис. грн. (17,22%).

Протягом 2019-2021 років намітилася тенденція збільшення кредиторської заборгованості. У 2021 році величина кредиторської заборгованості склала 16572 тис. грн., що порівняно з 2019 роком, у якому вона складала 9508 тис. грн., більше на 7064 тис. грн., або 74,3%.

Розглянемо співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості ТОВ "Скредчкартсервіс" за 2019-2021 роки (табл. 2.2):

Таблиця 2.2 – Показники співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованостей ТОВ "Скредчкартсервіс" за 2019-2021 роки

Показники	Значення на кінець			Абсолютне відхилення (+,-)	
	2019 року	2020 року	2021 року	2020-2019	2021-2020
Співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості	0,40	0,24	0,19	-0,16	-0,05

За результатами розрахунків видно, що на кінець 2019 року підприємство було спроможне погасити 40% кредиторської заборгованості за рахунок дебіторів. У 2020-2021 роках ситуація погіршала: у 2020 році за рахунок дебіторів можна було розрахуватися з четвертиною поточної кредиторської заборгованості, у 2021 році – лише з п'ятою її частиною. Отже, співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості є негативним явищем у діяльності підприємства.

Протягом всього періоду, що аналізується, підприємство не використовувало довгострокових кредитів, оскільки в них не виникало потреби.

Починаючи з 2019 року підприємство почало користуватися короткостроковими кредитами, сума яких з кожним роком зростала і на кінець 2021 року склала 7274 тис. грн. Основними кредиторами є АТ КБ «Приватбанк» та АТ «Укрсиббанк».

За 2019-2021 роки збільшувалися обсяги капіталовкладень. В 2019 році вони склали 20 тис. грн., у 2020 – 34 тис. грн., найбільші виявилися в 2021 році – 125 тис. грн. Об'єктами капітальних вкладень є торговельне обладнання, транспортні засоби, комп'ютерна техніка.

Таким чином, проаналізувавши основні фінансово-економічні показники діяльності підприємства за 2019-2021 роки, можна зробити висновок, що незважаючи на деякі проблемні моменти, в цілому підприємство протягом всього періоду працювало прибутково та поступово розширювало свою діяльність. Для більш чіткого уявлення про роботу ТОВ "Скретчкартсервіс" та рівень його кредитоспроможності, проаналізуємо його фінансовий стан.

2.2. Оцінка кредитоспроможності ТОВ "Скретчкартсервіс" на основі показників фінансового стану підприємства

Рівень кредитоспроможності має тісний прямий зв'язок з показниками фінансового стану підприємства: при погіршенні показників ліквідності, платоспроможності, фінансово стійкості, кредитоспроможність теж зазнає негативної динаміки.

Здійснимо оцінку кредитоспроможності на основі дослідження характеристик фінансового стану підприємства. З цією метою розрахуємо показники майнового стану, ділової активності, рентабельності, ліквідності та платоспроможності, фінансової стійкості.

Оцінка майнового стану починається із загального аналізу стану активів та наявності коштів для погашення зобов'язань, який передбачає дослідження динаміки майна підприємства, його структури та структурних зрушень. Також аналізуються фактори, які вплинули на зміни майна.

Після проведення загального аналізу розраховують основні показники оцінки майнового стану, які дозволяють визначити ефективність використання майна, ступінь його оновлення, вибуття.

Проаналізуємо майновий стан ТОВ "Скретчкартсервіс" за 2019-2021 роки (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Показники майнового стану ТОВ "Скретчкартсервіс" за 2019-2021 роки

Показники	Нормативне значення	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Абсолютне відхилення (+/-)	
					2020-2019	2021-2020
Сума майна товариства, тис. грн.	збільшення	13849	18821	27494	+4972	+8673
Частка основних засобів в активах	зменшення	0,01	0,01	0,01	-	-
Коефіцієнт зносу основних засобів	зменшення	0,22	0,38	0,33	+0,16	-0,05
Коефіцієнт оновлення основних засобів	збільшення	0,62	0,31	0,63	-0,31	+0,32
Коефіцієнт мобільності активів	0,5, збільшення	0,99	0,99	0,99	-	-

З таблиці 2.3 видно, що за період, який аналізується, майно ТОВ "Скретчкартсервіс" поступово збільшується. Так, у 2020 році сума господарських коштів, які були в розпорядженні підприємства, зросла на 4972 тис. грн. і становила 18821 тис. грн. На кінець 2021 року вартість майна підприємства склала 27494 тис. грн. Тобто протягом трьох років майно ТОВ "Скретчкартсервіс" зросло майже в 2 рази, що є позитивною тенденцією в розвитку підприємства.

Частка основних засобів в активах підприємства незначна. Це пояснюється, по-перше, особливостями комерційної діяльності ТОВ "Скретчкартсервіс", яка передбачає спрямування майже всіх коштів в обігову сферу; по-друге, відсутністю у товариства власних будівель та споруд (вони всі є орендованим і не знаходяться на балансі підприємства).

Рівень фізичного і морального зносу наявних основних фондів є задовільним. Так, на кінець 2019 року коефіцієнт зносу складав 0,22, 2020 року – 0,38, 2021 року – 0,33. Отже, у 2021 році, на відміну від 2020, відбулася позитивна зміна (зменшення) коефіцієнту зносу основних засобів.

Протягом 2019-2021 років у ТОВ "Скретчкартсервіс" спостерігалось збільшення коефіцієнту оновлення основних засобів, що можна оцінити як позитивну тенденцію. Винятком став лише 2020 рік, протягом якого рівень фізичного та морального оновлення основних засобів знизився вдвічі.

Коефіцієнт мобільності активів, який показує скільки обігових коштів припадає на одиницю не обігових, протягом 2019-2021 років не змінювався і дорівнював 0,99. Це означає, що ТОВ "Скретчкартсервіс" має високу потенційну можливість перетворення активів у ліквідні кошти.

Отже, майновий стан підприємства є задовільним. Сума господарських коштів, що є в розпорядженні підприємства, щороку збільшується і спрямовується в обігову сферу.

Проаналізуємо ділову активність ТОВ "Скретчкартсервіс", яка характеризується абсолютними і відносними результативними показниками використання ресурсів та обсягами господарської діяльності.

Ефективність використання ресурсів визначається їх оборотністю — оборотом, вимірним у часі.

Економічне значення оборотності полягає в тому, що від неї залежить величина необхідних підприємству активів для здійснення процесу виробництва та збуту продукції (товарів, робіт, послуг).

Швидкість обороту активів підприємства є однією з якісних характеристик фінансової політики підприємства. Чим вища швидкість обороту активів, тим ефективніше працює підприємство.

Оборотність різних видів активів і ступінь їх використання можуть бути представлені кількома показниками:

- 1) тривалістю одного обороту в днях;
- 2) кількістю оборотів за період часу, що аналізується ;
- 3) розміром майна на 1 грн. продажу .

Проаналізуємо основні показники ділової активності ТОВ "Скредиткартсервіс" за 2019-2021 роки (табл. 2.4).

Таблиця 2.4 – Показники ділової активності ТОВ "Скредиткартсервіс" за 2019-2021 роки

Показники	Нормативне значення	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Абсолютне відхилення (+/-)	
					2020-2019	2021-2020
Оборотність активів (ресурсовіддача), обороти	збільшення	10,8	8,4	11,4	-2,4	+3,0
Оборотність оборотних активів, обороти	збільшення	10,8	8,4	11,5	-2,4	+3,1
Фондовіддача	збільшення	5343,5	3631,9	4206,1	-1711,6	+574,2
Оборотність дебіторської заборгованості, обороти	збільшення	53,2	39,9	85,3	-13,3	+45,4
Період погашення дебіторської заборгованості, днів	зменшення	6,7	9,0	4,2	+2,3	-4,8
Оборотність кредиторської заборгованості, обороти	збільшення	14,3	12,2	17,9	-2,1	+5,7
Період погашення кредиторської заборгованості, днів	зменшення	25,2	29,5	20,1	+4,3	-9,4
Коефіцієнт оборотності власного капіталу, обороти	збільшення	424,8	206,8	230,2	-218,0	+23,4

Дані таблиці 2.4 свідчать, що протягом 2019-2021 років оборотність активів та оборотність оборотних активів ТОВ "Скретчкартсервіс" майже однакові, тому що майже всі активи підприємства є оборотними. У 2019 році на одиницю коштів, інвестованих в активи, припадало 10,8 грн. чистої виручки від реалізації продукції, а на одиницю коштів, інвестованих в оборотні активи – 10,8 грн. У 2021 році оборотність становила відповідно 11,4 та 11,5 оборотів, тобто зросла на 0,6 та 0,7 обороти відповідно. Збільшення оборотності активів та оборотності оборотних активів є позитивною зміною, оскільки означає підвищення активності діяльності підприємства.

Показники фондівддачі підприємства протягом 2019-2021 років знаходилися на дуже високому рівні. Так, у 2021 році на одну гривню, інвестовану в основні фонди, припадало 4206,1 грн. чистої виручки. Це пов'язано з дуже малими обсягами коштів, інвестованих в основні засоби.

Оборотність дебіторської заборгованості у 2020 році зменшилася відносно 2019 року на 13,3 обороти, а у 2021 році – збільшилася більш як вдвічі. У 2021 році виручка від реалізації продукції у 85,3 рази перевищувала дебіторську заборгованість. Для погашення дебіторської заборгованості протягом 2019-2021 років достатньо до 9 днів, що свідчить про високий рівень ділової активності підприємства.

Децо інша ситуація з оборотністю кредиторської заборгованості. Вона теж не має чіткої тенденції зміни. У 2019 році виручка від реалізації перевищувала кредиторську заборгованість у 14,3 рази, у 2021 – у 17,9 рази. Тобто в цілому за період, що аналізується, оборотність кредиторської заборгованості зросла в 1,3 рази. Період погашення кредиторської заборгованості відповідно зменшився в 1,3 рази, що позитивно вплинуло на рівень ділової активності підприємства.

Протягом 2019-2021 років у ТОВ "Скретчкартсервіс" спостерігається чітка тенденція зменшення коефіцієнту оборотності власного капіталу. Якщо

у 2019 році на одиницю власного капіталу припадало 424,8 грн. чистої виручки від реалізації продукції, то у 2021 році – 230,2 грн. Не зважаючи на зменшення коефіцієнту оборотності власного капіталу, він залишається на достатньо високому рівні.

Отже, протягом періоду, що аналізується, в цілому спостерігається підвищення ділової активності підприємства, проте у 2020 році відбулося певне уповільнення ділової активності через введення карантинних заходів.

Проведемо аналіз ліквідності та платоспроможності ТОВ "Скретчкартсервіс". Від ступені ліквідності залежить ступінь платоспроможності підприємства.

Основні показники ліквідності ТОВ "Скретчкартсервіс" за 2019-2021 роки розраховані на основі даних фінансової звітності підприємства та наведені в табл. 2.5.

Таблиця 2.5 – Показники ліквідності ТОВ "Скретчкартсервіс"
за 2019-2021 роки

Показники	Нормативне значення	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Абсолютне відхилення (+/-)	
					2020-2019	2021-2020
Коефіцієнт ліквідності абсолютної	0,2-0,35	0,01	0,01	0,01	-	-
Коефіцієнт ліквідності швидкої	0,6-0,8	0,28	0,19	0,12	-0,09	-0,07
Коефіцієнт ліквідності поточної (покриття)	> 1	1,03	1,04	1,05	+0,01	+0,01

Показник абсолютної ліквідності характеризує платоспроможність підприємства на дату складання балансу і показує яку частину короткострокових зобов'язань воно має можливість погасити негайно. Оптимальне значення цього показника є на рівні 0,2-0,35, проте у

ТОВ "Скретчкартсервіс" протягом 2019-2021 років значення абсолютної ліквідності значно нижче рекомендованого.

Значення другого показника у середньому по вітчизняних підприємствах становить близько 0,6 – 0,8. Значення коефіцієнту швидкої ліквідності аналізованого підприємства протягом 2019-2021 років не перевищує 0,28. Даний показник свідчить про дещо низьку ліквідність підприємства в короткостроковий період.

Показник покриття є одним із тестів, на основі якого можна перевірити рівень дотримання золотого правила фінансування. Він характеризує рівень платоспроможності підприємства в середньостроковий період. Його значення має перевищувати 1, що і спостерігається на підприємстві протягом всього періоду, що аналізується.

Для визначення ліквідності балансу необхідно згрупувати активи та пасиви відповідно за ступенем ліквідності та терміновістю сплати зобов'язань для співставлення їх в майбутньому за методикою, наведеною в першому розділі роботи (див. табл. 1.5).

Для початку зробимо групування активів та пасивів балансу підприємства (див. табл. 2.6).

За даними таблиці 2.6 видно, що різні види активів ТОВ "Скретчкартсервіс" за період 2019-2021 рр. не мали чіткої тенденції змін. Так, найбільш ліквідні активи протягом досліджуваного періоду зросли в 33 рази.

Дебіторська заборгованість як середньо- або швидко ліквідні активи підприємства за аналізований період не мала стабільного характеру зростання. В 2019 році цей показник становив 3804 тис. грн., а в 2020 році зменшився на 743 тис. грн., або на 19,53 %. Після чого в 2021 році в порівнянні з 2020 роком дебіторська заборгованість знову зросла на 88 тис. грн., або майже на 3 %. Зростання обсягу дебіторської заборгованості пов'язано зі зниженням платоспроможності покупців внаслідок карантинних заходів.

Таблиця 2.6 – Групування активів та пасивів балансу

ТОВ "Скретчкартсервіс" за ступенем ліквідності у 2019-2021 рр., тис. грн.

Показники	Роки			Відхилення 2020 - 2019		Відхилення 2021 - 2020	
	2019	2020	2021	абс.	відн.,%	абс.	відн.,%
Найбільш ліквідні активи (А1)	3	36	99	33	1100,00	63	175,00
Середньо ліквідні активи (А2)	3804	3061	3149	-743	-19,53	88	2,87
Низько ліквідні активи (А3)	9998	15690	24154	5692	56,93	8464	53,95
Важко ліквідні активи (А4)	41	34	92	-7	-17,07	58	170,59
Термінові пасиви (П1)	9508	12943	16572	3435	36,13	3629	28,04
Короткострокові зобов'язання (П2)	3823	5072	9426	1249	32,67	4354	85,84
Довгострокові зобов'язання (П3)	0	0	0	0	0,00	0	0,00
Постійні пасиви (П4)	518	806	1496	288	55,60	690	85,61

Запаси, незавершене виробництво, готова продукція товариства як низько- або повільно ліквідні активи в 2020 році в порівнянні з 2019 роком зросли на 5692 тис. грн., або на 56,93 % і склали 15690 тис. грн. В 2021 році вони збільшилися ще на 8464 тис. грн. або 53,95 %, в основному за рахунок зростання виробничих запасів.

За даними таблиці 2.6 видно, що в 2019-2021 рр. постійно збільшувалась сума найтерміновіших пасивів ТОВ "Скретчкартсервіс", тобто кредиторська заборгованість за товари (роботи, послуги), кредиторська заборгованість за розрахунками та інші поточні зобов'язання.

Короткострокові зобов'язання підприємства в цілому за період з 2019 до 2021 року зменшилися майже в 2,5 рази, та на кінець досліджуваного періоду склали 9426 тис. грн.

Стосовно довгострокових зобов'язань із табл. 2.6 видно, що протягом аналізованого періоду підприємство не використовувало довгострокові позикові кошти.

Протягом 3 років важко ліквідні або стійкі пасиви мали чітку позитивну динаміку змін. Так, в 2020 році власний капітал збільшився порівняно з попереднім роком на 288 тис. грн. або 55,60 %. В 2021 році тенденція зміни власного капіталу знову носила зростаючий характер. Його сума зросла на 690 тис. грн. або на 85,61 %.

Для оцінки ліквідності ТОВ "Скретчкартсервіс" скористаємося методикою наведеною в першому розділі, порівнюючи статті активів з відповідними статтями пасивів (див. табл. 2.7).

Таблиця 2.7 – Оцінка ліквідності балансу
ТОВ "Скретчкартсервіс" за 2019-2021 роки, тис. грн.

<u>Умови ліквідності балансу</u>	<u>Надлишок (+), нестача (-) платіжних коштів</u>		
	<u>2019 рік</u>	<u>2020 рік</u>	<u>2021 рік</u>
A1 – П1	-9505	-12907	-16473
A2 – П2	-19	-2011	-6277
A3 – П3	+9998	+15690	+24154
A4 – П4	-477	-772	-1404

Згідно з умовами ліквідності балансу, що наведені в першому розділі даної роботи отримуємо:

Таблиця 2.8 – Відповідність фактичних даних умовам ліквідності балансу ТОВ "Скретчкартсервіс" за 2019-2021 роки

Умова ліквідності	2019 рік	2020 рік	2021 рік
$A1 \geq П1;$ $A2 \geq П2;$ $A3 \geq П3;$ $A4 \leq П4$	$A1 < П1;$ $A2 < П2;$ $A3 > П3;$ $A4 < П4$	$A1 < П1;$ $A2 < П2;$ $A3 > П3;$ $A4 < П4$	$A1 < П1;$ $A2 < П2;$ $A3 > П3;$ $A4 < П4$

Таким чином, невиконання першої умови свідчить про те, що ТОВ "Скретчкартсервіс" не має достатньої суми наявних грошових коштів для розрахунків з кредиторами.

Неліквідною є і друга група активів ТОВ "Скретчкартсервіс" протягом усього аналізованого періоду. Третя умова відповідає нормі, що пов'язано з відсутністю довгострокових зобов'язань. Що стосується четвертої групи показників, то підприємство має достатню кількість власного капіталу для формування важко ліквідних активів.

Отже, загалом підприємство володіє неліквідним майном в короткостроковому періоді, однак має ліквідний баланс в середньо- та довгостроковому періодах, оскільки для перетворення його активів на грошові активи потрібен значний час.

Визначимо рівень платоспроможності ТОВ "Скретчкартсервіс" за 2019-2021 роки, використовуючи методику, наведену в першому розділі роботи. Для цього розрахуємо критерії та визначимо відповідний рівень платоспроможності відповідно до даних таблиці 1.6, використовуючи для розрахунків дані таблиці 2.6. Всі результати зведемо для наочності в таблицю 2.9.

Таблиця 2.9 – Визначення рівня платоспроможності
ТОВ "Скретчкартсервіс" за 2019-2021 рр.

Роки	2019	2020	2021
Відповідність критеріям плато-спроможності	$A1 < П1 + П2$	$A1 < П1 + П2$	$A1 < П1 + П2$
	$A1 + A2 < П1 + П2$	$A1 + A2 < П1 + П2$	$A1 + A2 < П1 + П2$
	$A1 + A2 + A3 > П1 + П2$	$A1 + A2 + A3 > П1 + П2$	$A1 + A2 + A3 > П1 + П2$
	$A1 + A2 + A3 + A4 > П1 + П2$	$A1 + A2 + A3 + A4 > П1 + П2$	$A1 + A2 + A3 + A4 > П1 + П2$
Рівень плато-спроможності	Помірний	Помірний	Помірний

Таким чином, визначено, що ТОВ "Скретчкартсервіс" має помірний рівень платоспроможності. Значну частку оборотного капіталу підприємства складають запаси, сформовані за рахунок залучених коштів. Наявність значних обсягів запасів свідчить про те, що підприємство неефективно використовує оборотний капітал. У такій ситуації підприємству рекомендується розробляти заходи з оптимізації обсягів виробничих запасів.

Фінансову стійкість підприємства характеризує його перспективна платоспроможність, тобто фінансові можливості підприємства на відповідну перспективу.

Проаналізуємо фінансову стійкість ТОВ "Скретчкартсервіс" за 2019-2021 роки (табл. 2.10).

Дані таблиці 2.10 свідчать, що протягом 2019-2021 років у ТОВ "Скретчкартсервіс" були в наявності власні обігові кошти, тобто оборотні активи, які фінансувалися за рахунок власного капіталу та довгострокових зобов'язань. Обсяг власних обігових коштів (робочого капіталу) щороку зростав і на кінець 2021 року становив 1404 тис. грн. Наявність власних обігових коштів означає не лише здатність платити поточні борги, а й можливість розширювати обсяги діяльності.

Таблиця 2.10 – Показники фінансової стійкості ТОВ
"Скратчартсервіс" за 2019-2021 роки

Показники	Нормативне значення	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Абсолютне відхилення (+/-)	
					2020-2019	2021-2020
Власні обігові кошти (робочий капітал), тис. грн.	>0, збільшення	474	772	1404	+298	+632
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	>0,1 збільшення	0,03	0,04	0,05	+0,01	+0,01
Коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами запасів	збільшення	0,05	0,05	0,06	-	+0,01
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	>0,5	0,04	0,04	0,05	-	+0,01
Коефіцієнт фінансової залежності	<2	26,70	23,30	18,40	-3,40	-4,90
Коефіцієнт фінансової стабільності (фінансування)	>1, збільшення	0,04	0,04	0,06	-	+0,02

Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними оборотними коштами протягом 2019-2021 років дещо зростає, однак все одно не досяг нижньої межі рекомендованого значення – 0,1. Це означає, що абсолютна можливість перетворення активів у ліквідні кошти знаходиться на дуже низькому рівні.

Коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами запасів щороку збільшувався і на кінець 2021 року становив 0,06. Це означає, що запаси, які мають найменшу ліквідність у складі оборотних активів, мало забезпечені (на 6%) довгостроковими стабільними джерелами фінансування.

Значення коефіцієнтів автономії та фінансової залежності дуже далекі від своїх нормативних значень. Це показує велику залежність підприємства від кредиторів. Таку ситуацію підтверджує і коефіцієнт фінансової стабільності, який характеризує забезпеченість заборгованості власними коштами. На кінець 2021 році 6% заборгованості забезпечено власними коштами. Перевищення позикових коштів над власними свідчить про фінансову нестійкість підприємства.

Отже, результати здійсненого аналізу свідчать, що протягом 2019-2021 років ТОВ "Скретчкартсервіс" є фінансово не стійким, якщо опиратися на рекомендовані нормативи. Проте якщо врахувати специфіку діяльності торгівельного підприємства, яке не має виробничих потужностей, основних виробничих фондів, не має власних будівель та споруд, то такий висновок піддається певним сумнівам.

Розрахуємо основні показники рентабельності ТОВ "Скретчкартсервіс" за 2019-2021 роки (табл. 2.11)

Таблиця 2.11 – Показники рентабельності ТОВ "Скретчкартсервіс" за 2019-2021 роки

Показники	Нормативне значення	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Відхилення абсолютне (+/-)	
					2020-2019	2021-2020
Рентабельність активів, %	>0, збільшення	1,9	2,2	2,5	+0,3	+0,3
Рентабельність власного капіталу, %	>0, збільшення	50,9	51,0	46,1	+0,1	-4,9
Рентабельність продукції, %	>0, збільшення	1,9	4,7	4,5	+2,8	-0,2

За даними таблиці 2.11 видно, що протягом аналізованого періоду рентабельність активів поступово зростала та в 2021 році вона досягла рівня 2,5%. Не зважаючи на позитивну тенденцію зростання, рентабельність активів знаходиться на низькому рівні.

Дуже висока рентабельність власного капіталу пояснюється наявністю малих обсягів самого власного капіталу. Тому на одиницю власного капіталу припадає велика кількість чистого прибутку. Не зважаючи на зменшення рентабельності власного капіталу, вона все одно є досить високою.

Значення показників рентабельності продукції ТОВ "Скретчкартсервіс" протягом 2019-2021 років то зростають, то знову зменшуються, однак не перевищують 4,7%.

Результати здійсненого аналізу свідчать, що ТОВ "Скретчкартсервіс" працювало в цілому рентабельно. Однак підприємству не завадило б підвищити рівень рентабельності.

Отже, фінансовий стан ТОВ "Скретчкартсервіс" протягом 2019-2021 років мав як сильні, так і слабкі сторони. Так, протягом періоду, що аналізується, підвищується ділова активність підприємства, зростає рентабельність, поліпшується стан ліквідності та платоспроможності. Проте підприємство залишається фінансово не стійким, залежним від кредиторів. Крім того, рентабельність хоча і зростає, однак знаходиться на низькому рівні. Показники фінансового стану не дають чіткого уявлення про рівень кредитоспроможності, оскільки вони в сукупності є неоднозначними. Тому виникає необхідність встановити рівень кредитоспроможності за окремою методикою.

2.3. Визначення класу кредитоспроможності ТОВ "Скретчкартсервіс" за якісними характеристиками

Для визначення відповідного класу кредитоспроможності досліджуваного підприємства використаємо методику, наведену в першому розділі даної роботи.

Першим критерієм за наведеною методикою є досвід функціонування у певній галузі. Оскільки ТОВ "Скретчкартсервіс" створене у 2005 році, то досвід його функціонування на 2019-2021 роки (період дослідження) становить відповідно 14-16 років. За критеріями, наведеними в таблиці 1.8, при функціонуванні більше 10 років, підприємству присвоюється 15 балів.

Наступним критеріальним показником є ділова репутація. Слід зазначити, що ТОВ "Скретчкартсервіс" має бездоганну ділову репутацію, що відповідає 5 балам (за даними табл 1.8).

Обсяг реалізації продукції ТОВ "Скретчкартсервіс" у 2019, 2020 та 2021 роках становив відповідно 133,8 млн. грн., 136,9 млн. грн. та 265 млн. грн. Таким чином, протягом всього досліджуваного періоду обсяг реалізації перевищував 10 млн. грн., а це дає підстави присвоїти за цим критерієм відповідно до застосовуваної методики 15 балів.

Товариство не має власного маркетингового відділу, однак звертається до зовнішнього маркетолога для розробки маркетингової стратегії, професійного дослідження ринку реалізації продукції та надання послуг, оцінки конкурентів, розробки рекламної продукції. Періодична співпраця із зовнішніми маркетологами в період 2019-2021 років дозволяє додати до загальної оцінки рівня кредитоспроможності ТОВ "Скретчкартсервіс" ще 5 балів (див. табл. 1.8).

У реєстрі судових рішень ТОВ "Скретчкартсервіс" фігурувало в деяких справах, відкритих проти інших суб'єктів господарювання. В усіх постановках стосовно досліджуваного товариства суд надавав дозвіл на розкриття банківської таємниці по рахунках ТОВ «Скретчкартсервіс» в аспекті його

співпраці з підприємствами, стосовно яких були відкриті справи щодо приховування доходів та сплати відповідних податків. При цьому судові рішення щодо стягнення грошових коштів з ТОВ «Скретчкартсервіс» на користь інших суб'єктів господарювання відсутні. Ця обставина дає підстави надати 5 балів відповідно до методики оцінки кредитоспроможності за якісними критеріями (див. табл.1.8).

Ємність ринку ТОВ «Скретчкартсервіс» визначалася зовнішніми маркетологами при замовленні послуги аналізу ринку збуту продукції та послуг аналізованого підприємства. За даними експертних оцінок показник ємності ринку, тобто частки підприємства на відповідному ринку збуту, в середньому за останні три роки становив до 3%. Такі масштаби діяльності не дозволяють додати бали до узагальненого значення показника рівня кредитоспроможності ТОВ «Скретчкартсервіс» за використовуваною в роботі методикою (табл. 1.8).

Останнім якісним критерієм виступає показник наявності бракованої продукції. Слід зазначити, що за можливості ТОВ «Скретчкартсервіс» перевіряє всі товари, які придбає. Однак іноді брак складно виявити. Він дає про себе знати вже в процесі використання придбаних товарів. В діяльності товариства трапляються випадки, коли реалізована продукція виявляється бракованою. При цьому товариство здійснює обмін або вертає кошти покупцеві, а потім звертається до постачальників продукції з повідомленням про виявлений брак. Слід зазначити, що за весь час функціонування частка бракованої продукції не перевищила 3%, що дозволяє додати 4 бали до розрахункового значення узагальненого показника.

Для наочності та підсумовування результату, а також визначення відповідного класу, зведемо всі параметри якісної оцінки кредитоспроможності ТОВ «Скретчкартсервіс» у таблицю (табл. 2.12).

Підсумувавши всі бали ТОВ «Скретчкартсервіс» за якісними критеріями оцінки кредитоспроможності, що представлені в табл. 2.12, отримали загальну суму 49 балів.

Таблиця 2.12 – Бальна оцінка якісних параметрів кредитоспроможності
ТОВ «Скретчкартсервіс» за 2019-2021 роки

Показник оцінки кредитоспроможності	Значення показника	Кількість балів
Досвід функціонування у певній галузі	Більше 10 років	15
Ділова репутація	Бездоганна	5
Обсяг реалізації продукції або послуг, млн. грн.	Більше 10	15
Наявність маркетингового відділу	Зовнішній маркетолог	5
Наявність судових рішень щодо стягнення грошових коштів на користь інших суб'єктів господарювання	Відсутність	5
Ємність ринку позичальника	До 3%	0
Наявність бракованої продукції	До 3%	4
Загальна сума балів		49

Підсумувавши всі бали ТОВ «Скретчкартсервіс» за якісними критеріями оцінки кредитоспроможності, що представлені в табл. 2.12, отримали загальну суму 49 балів. Відповідно до трактування, наведеного в першому розділі роботи в табл. 1.9, отримане значення потрапляє в інтервал 55-32 балів і означає, що ТОВ «Скретчкартсервіс» відповідає найвищому – І класу кредитоспроможності. Цей клас характеризує досліджуване підприємство як суб'єкта господарювання, який має високий рівень кредитоспроможності.

Отже, визначений рівень кредитоспроможності за бальною оцінкою якісних критеріїв функціонування ТОВ «Скретчкартсервіс» є високим, що дає підстави припускати, що в разі звернення підприємства до банківської установи щодо надання кредиту, потенційним висновком буде позитивне рішення.

Таким чином, нами досліджено діяльність ТОВ «Скретчкартсервіс», яке є торгівельним підприємством в сфері зв'язку та передавальної

апаратури, офісної техніки та устаткування, надає послуги з монтажу відповідного обладнання. Діяльність товариства за досліджувані останні три роки була достатньо ефективною та прибутковою.

Фінансовий стан підприємства є задовільним. ТОВ «Скретчкартсервіс» визнано ліквідним та платоспроможним в поточному періоді, його ділова активність масштабується, діяльність є рентабельною, хоча показники рентабельності не високі. При цьому підприємство має дуже низькі показники фінансової стійкості, хоча володіє власним оборотним капіталом. Така особливість пояснюється тим, що ТОВ «Скретчкартсервіс» є торгівельним, а не виробничим підприємством, не володіє власними будівлями, тому не потребує забезпечення їх власними коштами.

Результати оцінки кредитоспроможності за якісними показниками діяльності свідчать, що ТОВ «Скретчкартсервіс» є кредитоспроможним, відповідає найвищому класу кредитоспроможності, здатне отримати кредитну позику та погасити її вчасно відповідно до умов укладеної кредитної угоди. Однак слід зазначити, що за показниками фінансового стану підприємство має помірний рівень платоспроможності, є неліквідним в короткостроковому періоді, що негативно впливає на формування його кредитоспроможності.

В умовах нестабільної економіки, підприємству необхідно вживати заходи щодо підвищення кредитоспроможності, щоб у разі потреби мати можливість скористатися банківськими кредитними ресурсами для забезпечення фінансування свого функціонування та розвитку.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ТОВ "СКРЕТЧКАРТСЕРВІС"

3.1. Напрями підвищення кредитоспроможності підприємства

Кредитоспроможність підприємства значною мірою залежить від його платоспроможності, яка в свою чергу знаходиться під впливом ліквідності. Саме здатність швидко перетворювати наявні активи в грошові кошти для погашення зобов'язань визначає рівень кредитоспроможності, якщо ці зобов'язання стосуються наданих в кредит позикових ресурсів.

Тому для підтримки високого рівня кредитоспроможності підприємству необхідно моніторити можливі причини погіршення співвідношення ліквідних активів з поточними зобов'язаннями.

Основні причини та наслідки погіршення ліквідності підприємства наведено на рис. 3.1.

З рис. 3.1 видно, що недостатня компетентність фінансового менеджменту на підприємстві може призвести до погіршення стану оборотності оборотних активів, що впливає на обсяг ліквідних засобів. Неєфективне вкладення коштів може призвести до їх часткового або повного заморожування на невизначений період, що викликає дефіцит грошових коштів та знижує ліквідність балансу. Неоптимальна структура джерел фінансування діяльності, в якій переважають позикові, а не власні кошти, негативно позначається на платоспроможності підприємства, оскільки потребує більшого обсягу ліквідних активів, які б забезпечували своєчасне погашення зобов'язань суб'єкта господарювання.

Наступний блок причин пов'язаний з управлінням прибутковістю діяльністю підприємства. Зниження обсягів реалізації продукції, особливо нижче порогу рентабельності, призводить до зменшення валового прибутку, прибутку від операційної діяльності та навіть отримання збитків.

Рис. 3.1 – Основні причини зниження кредитоспроможності підприємства

В свою чергу, це має негативні наслідки для розміру власного капіталу, основним джерелом поповнення якого в процесі діяльності підприємства є нерозподілений прибуток. У разі отримання в результаті звітного періоду збитку, власний капітал підприємства починає зменшуватися, тим самим збільшується частка позикових фінансових ресурсів, які потребують своєчасного погашення.

Слід зазначити, що у разі не усунення або зменшення вказаних причин, підприємство опиняється в ситуації низької ліквідності, низької рентабельності, появи заборгованостей внаслідок невчасного погашення зобов'язань пере контрагентами, що призводить до негативної динаміки платоспроможності та кредитоспроможності суб'єкта господарювання.

Для підтримки та підвищення платоспроможності підприємствам необхідно зосереджуватись на таких завданнях:

1. Оптимізувати наявні основні та оборотні активи. В процесі оптимізації необхідно визначити чи є у підприємства невикористовувані основні засоби та у разі наявності продати зайве обладнання та устаткування. Також необхідно ретельно розраховувати нормативні запаси матеріалів та сировини, щоб не тримати надлишкові їх обсяги.

2. Застосовувати продукти науково-технічного прогресу для автоматизації виробничих процесів, впровадження більш високотехнологічного обладнання.

3. Переходити на енергоефективні технології виробництва та реалізації продукції, що дозволить зменшувати виробничі витрати.

4. Аналізувати та виявляти можливі резерви зниження витрат, що впливатиме на зростання прибутку підприємства.

5. Відслідковувати зміни на ринку збуту продукції, застосовувати ефективні маркетингові заходи для зростання обсягів реалізації, що уможливорює зростання фінансових результатів.

Для збільшення власного капіталу підприємству необхідно працювати над розширенням основного його джерела - нерозподіленого прибутку, який формується з фінансового результату звітного періоду. Напрямами збільшення прибутку є не лише зростання обсягів виробництва та реалізації продукції, це можуть бути також заходи щодо зменшення витрат: як постійних (за рахунок оптимізації адміністративних витрат, витрат на оплату праці управлінців тощо), так і змінних (за рахунок зростання виробітку продукції одним робітником).

Для підтримки достатнього рівня платоспроможності та кредитоспроможності необхідно аналізувати та враховувати вплив зовнішніх факторів: нормативні вимоги законодавства, кон'юнктуру ринку реалізації, особливості сучасних умов господарювання, діяльність конкурентів, рівень платоспроможності покупців, особливості стягнення податків, умови кредитування, розвиненість банківської та фінансової системи країни в цілому тощо.

Важливим фактором підтримки нормального рівня платоспроможності підприємства, а відтак і його кредитоспроможності є ефективна робота з дебіторами. Недопущення заборгованостей за розрахунками з покупцями дозволяє підприємству не заморожувати кошти, своєчасно їх повертати, тим самим підтримуючи здатність розраховуватися з кредиторами.

У разі погіршення платоспроможності ефективним виходом із ситуації можуть стати санаційні заходи, що передбачають впровадження новітніх технологій, реалізацію інноваційних проєктів.

Для виробничих підприємств, які втратили свою платоспроможність, можна також запропонувати вдатися до комплексних змін, застосовуючи різні процеси реструктуризації. Реструктуризація підприємства може відбуватися шляхом технологічного оновлення, заміни старого устаткування на нове більш інноваційне; проводитись у формі реорганізації підприємства, модернізації окремих виробничих ланок; через застосування нових підходів щодо організації та управління виробничою та збутовою діяльністю [43].

Для забезпечення адекватного рівня платоспроможності та кредитоспроможності дуже важливим є здійснення чіткого та системного фінансового планування та прогнозування. Ефективне фінансове планування, як поточне, так і оперативне, впливає на рівень ефективності управління грошовими потоками, допомагає узгоджувати строковість дебіторської та кредиторської заборгованостей. Також фінансове планування торкається розробки дивідендної політики, регулює фінансове забезпечення інвестиційної діяльності на підприємстві. Воно сприяє оптимізації структури фінансових ресурсів, що впливають на показники платоспроможності, а відтак і кредитоспроможності підприємства.

Підтримці рівня платоспроможності та кредитоспроможності сприяє забезпечення стабільного зростання фінансового результату діяльності суб'єкта господарювання. Існує низка шляхів збільшення прибутку підприємства, основні з яких наведено в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Напрями максимізації прибутку підприємства

Напрямок	Сутність	Вимоги до реалізації
Збільшення обсягів випуску та реалізації продукції	Зростання обсягів реалізації призведе до більшого зростання прибутку за рахунок частки постійних витрат, що припадають на одиницю продукції	Збільшення обсягів виробництва та реалізації продукції за рахунок більш ефективного використання трудових ресурсів, основних фондів, сировини та матеріалів
Зниження витрат на виробництво і реалізацію продукції	Зі зниженням витрат на виробництво і реалізацію продукції	Зниження собівартості за рахунок більш ефективного використання ресурсів, підвищення технічного рівня виробництва та вдосконалення організації виробництва та праці
Впровадження економічно обґрунтованих норм	Економічно і технічно обґрунтовані норми та нормативи, їх своєчасний перегляд призводять до зниження витрат виробництва	Розробка норм та нормативів запасів сировини, матеріалів, готової продукції та інших оборотних коштів
Цінова політика підприємства	Необхідно застосовувати ефективну цінову політику підприємства у зв'язку з тим, що іноді збільшення ціни призводить до певного скорочення обсягу реалізації, але постійне проведення політики низьких цін може мати для підприємства негативні наслідки у вигляді недоотримання виручки	Розробка стратегії ціноутворення, встановлення адекватних ринкових цін, застосування маркетингових стратегій: акцій, оптових знижок, знижок постійним покупцям тощо

Наведені в табл. 3.1 напрями підвищення прибутку підприємства не обмежуються зазначеними заходами. В залежності від особливостей діяльності, специфіки реалізовуваної продукції, вимог споживачів, законодавчих та ринкових змін умов функціонування, кожним окремим суб'єктом господарювання можуть бути розроблені та впроваджені індивідуальні управлінські рішення, які дозволять збільшити фінансовий результат. Саме оптимізація процесу управління діяльністю в сфері виробництва та реалізації продукції, яка спрямована на виявлення та впровадження резервів, орієнтована на кінцевого споживача продукції, базується на вигідних та обґрунтованих договірних відносинах з

постачальниками, є запорукою ефективного функціонування з впевненим позитивним фінансовим результатом, тобто прибутком [26].

Збільшений обсяг чистого прибутку відобразиться в нерозподіленому прибутку у статті пасивів "власний капітал", а також у статті активів "гроші та їх еквіваленти". В свою чергу, зростання грошових коштів на розрахунковому рахунку підприємства позитивно впливає на значення показника абсолютної ліквідності, який формує рівень кредитоспроможності суб'єкта господарювання.

Таким чином, для підвищення рівнів ліквідності, платоспроможності та кредитоспроможності підприємства треба досліджувати індивідуальні умови його діяльності та особливості галузі, в якій воно працює, що допоможе знайти резерви виробництва та реалізації продукції, напрями оптимізації виробничих та збутових процесів. В комплексі це все дозволить розробити низку заходів щодо підвищення ефективності роботи підприємства, що в результаті призведе до збільшення фінансового результату. Стабільно позитивна динаміка результатів функціонування суб'єкта господарювання сприяє зміцненню його фінансового стану, а також стану кредитоспроможності як одного з важливих його елементів. Фінансово стійке, платоспроможне та кредитоспроможне підприємство має високі можливості залучення позикових ресурсів для свого подальшого розвитку та розширення діяльності.

Отже, підвищення кредитоспроможності підприємства потребує комплексного та системного підходів, оскільки резерви її зростання можна знайти в усіх площинах діяльності на кожному з етапів виробництва та реалізації продукції. Досліджуване в роботі підприємство, ТОВ "Скретчкартсервіс", за результатами проведеного аналізу за показниками кількісної оцінки має помірний рівень платоспроможності та кредитоспроможності, тоді як за якісними показниками є високо кредитоспроможним. У зв'язку з цим виникає необхідність розробити заходи

щодо підвищення кредитоспроможності ТОВ "Скретчкартсервіс" за розглянутими можливими напрямками.

3.2. Розробка заходів щодо зміцнення кредитоспроможності ТОВ "Скретчкартсервіс"

За результатами проведеного в другому розділі роботи аналізу діяльності ТОВ "Скретчкартсервіс" виявилось, що підприємству необхідно вжити заходів щодо покращення свого фінансового стану, який є визначальним фактором при оцінці кредитоспроможності. Одним із результатів таких заходів має бути підвищення прибутку підприємства, яке позитивно вплине на його фінансовий стан, а відтак і рівень кредитоспроможності.

Для збільшення прибутку підприємства необхідно провести пошук та резервів його зростання та розробити заходи щодо їх реалізації. Оскільки чистий прибуток ТОВ "Скретчкартсервіс" одержує від операційної діяльності, то доцільно виявити і реалізувати резерви збільшення прибутку від реалізації продукції, що призведе до зростання і чистого прибутку підприємства.

Інструментом пошуку резервів є факторний аналіз прибутку. Здійснимо факторний аналіз прибутку від реалізації основної продукції ТОВ "Скретчкартсервіс".

Розглянемо методику аналізу впливу трьох найбільш важливих факторів (обсягу реалізації, ціни та собівартості) на прибуток від реалізації продукції за допомогою найпоширенішого методу факторного аналізу - способу ланцюгових підстановок [41]:

$$\Pi_{\Pi} = Q_{\Pi} (\Pi_{\Pi} - C_{\Pi}), \quad (3.1)$$

$$P_{yM1} = Q_{3B} (C_{\Pi} - C_{\Pi}), \quad (3.2)$$

$$P_{yM2} = Q_{3B} (C_{3B} - C_{\Pi}), \quad (3.3)$$

$$P_{3B} = Q_{3B} (C_{3B} - C_{3B}), \quad (3.4)$$

де P_{Π} , P_{3B} – прибуток від реалізації продукції відповідно за попередній та звітний роки, тис. грн.;

Q_{Π} , Q_{3B} – обсяг реалізації продукції відповідно за попередній та звітний роки у фізичних одиницях виміру, тис. шт.;

C_{Π} , C_{3B} – ціна реалізованої продукції відповідно за попередній та звітний роки, тис. грн;

C_{Π} , C_{3B} – собівартість реалізованої продукції відповідно за попередній та звітний роки, тис. грн.

P_{yM1} , P_{yM2} – умовні значення прибутки, тис. грн.

Загальна зміна прибутку попереднього року порівняно зі звітним розраховується за формулою:

$$\Delta P = P_{3B} - P_{\Pi}, \quad (3.5)$$

де ΔP – зміна прибутку від реалізації продукції, тис. грн.

Вплив кожного з факторів на зміну прибутку від реалізації продукції розраховується за наступними формулами:

1) обсягу реалізації продукції:

$$\Delta P_Q = P_{yM1} - P_{\Pi}; \quad (3.6)$$

де ΔP_Q – зміна прибутку від реалізації продукції за рахунок зміни обсягу реалізованої продукції, тис. грн.;

2) ціни реалізації продукції:

$$\Delta \Pi_{\text{ц}} = \Pi_{\text{ум}2} - \Pi_{\text{ум}1}; \quad (3.7)$$

де $\Delta \Pi$ – зміна прибутку від реалізації продукції за рахунок зміни реалізаційних цін, тис. грн.;

3) собівартості одиниці продукції:

$$\Delta \Pi_{\text{с}} = \Pi_{\text{зв}} - \Pi_{\text{ум}2} \quad (3.8)$$

де $\Delta \Pi_{\text{с}}$ – зміна прибутку від реалізації продукції за рахунок зміни собівартості одиниці реалізованої продукції, тис. грн.

Основну частину прибутку підприємство отримує від продажу мобільних телефонів (73%). За функціональними можливостями дана основна продукція поділяється на три основні групи:

перша група – бюджетні мобільні телефони;

друга група – іміджеві мобільні телефони;

третья група – мобільні телефони бізнес-класу.

Найбільшим попитом серед споживачів сьогодні користуються бюджетні мобільні телефони, оскільки вони мають прийнятну ціну та достатньо високу якість. Також це пов'язано зі зниженням купівельної спроможності населення через повномасштабне вторгнення на територію України. Група бюджетних мобільних телефонів складає майже 85% усіх реалізованих мобільних телефонів. Тому проведемо факторний аналіз прибутку від реалізації саме бюджетних мобільних телефонів ТОВ "Скретчкартсервіс".

Інформаційним забезпеченням для проведення факторного аналізу служать дані фінансової звітності підприємства, а також дані внутрішнього управлінського обліку.

Вихідні дані для проведення факторного аналізу прибутку від реалізації бюджетних мобільних телефонів за 2020-2021 рр. діяльності

містяться в табл. 3.2.

Таблиця 3.2 – Вихідні дані для проведення факторного аналізу
прибутку від реалізації бюджетних мобільних телефонів
ТОВ "Скретчкартсервіс" у 2020-2021 роках

Показники	2020 рік	2021 рік	Відхилення
Обсяг реалізації, шт.	1146	1050	-96
Ціна 1шт, грн.	2240	2450	+210
Собівартість одиниці продукції, грн.	1456	1764	+308
Прибуток, тис. грн.	898,46	720,3	-178,16

Згідно з формулами (3.1-3.8) проведемо розрахунки.

$$P_{\Pi} = 1146 \times (2240 - 1456) = 898,46 \text{ тис. грн.}$$

$$P_{\text{УМ1}} = 1050 \times (2240 - 1456) = 823,2 \text{ тис. грн.}$$

$$P_{\text{УМ2}} = 1050 \times (2450 - 1456) = 1043,7 \text{ тис. грн.}$$

$$P_{\text{ЗВ}} = 1050 \times (2450 - 1764) = 720,3 \text{ тис. грн.}$$

$$\Delta P = 720,3 - 898,46 = -178,16 \text{ тис. грн.}$$

$$\Delta P_Q = 823,2 - 898,46 = -75,26 \text{ тис. грн.}$$

$$\Delta P_C = 1043,7 - 823,2 = 220,5 \text{ тис. грн.}$$

$$\Delta P_S = 720,3 - 1043,7 = -323,4 \text{ тис. грн.}$$

Результати розрахунків впливу факторів на зміну обсягу прибутку від реалізації бюджетних мобільних телефонів зведемо в табл. 3.3.

Таблиця 3.3 – Вплив факторів на зміну прибутку від реалізації бюджетних мобільних телефонів ТОВ "Скретчкартсервіс" у 2021 році

Фактори зміни обсягу прибутку	Зміна прибутку, тис. грн.
Обсяг реалізації продукції, шт.	-75,26
Ціна одиниці продукції, грн.	+220,5
Собівартість одиниці продукції, грн.	-323,4
Всього	-178,16

Аналізуючи дані, розміщені в табл. 3.3, можна зробити наступні висновки.

В 2021 р. обсяг прибутку від реалізації бюджетних мобільних телефонів за рахунок зменшення обсягу реалізації на 96 шт. зменшився на 75,26 тис. грн. Також негативно на розмір прибутку від реалізації бюджетних телефонів вплинуло збільшення собівартості одиниці продукції на 308 грн., зменшивши його на 323,4 тис. грн. За рахунок збільшення ціни реалізованої продукції на 210 грн. прибуток зріс на 220,5 тис. грн.

Таким чином, загальне зменшення обсягу прибутку від реалізації бюджетних телефонів становило 178,16 тис. грн.

Збільшити прибуток можливо за умови збільшення обсягу реалізації продукції шляхом розширення асортименту товару.

Згідно результатів аналізу прибутку від реалізації продукції ТОВ "Скретчкартсервіс" та виявлених резервів для збільшення прибутку підприємства пропонуємо збільшити обсяг реалізації продукції, а саме бюджетних мобільних телефонів.

Резерв зростання прибутку за рахунок зростання обсягу реалізації продукції визначається за формулою:

$$P^{\uparrow} \Pi_{Qp} = P^{\uparrow} Q_{Pi} \times \Pi_{I\phi}^{од}, \quad (3.9)$$

де $P^{\uparrow} \Pi_{Qp}$ – резерв зростання прибутку за рахунок зростання обсягу реалізації продукції;

$P^{\uparrow} Q_{Pi}$ - виявлений резерв зростання обсягу реалізації продукції;

$\Pi_{I\phi}^{од}$ - фактичний прибуток в розрахунку на одиницю продукції відповідного виду.

Резерв зростання прибутку за рахунок зниження собівартості продукції та послуг визначається за формулою:

$$P^{\uparrow} \Pi_C = \sum (P^{\downarrow} C_i (Q_{Pi\phi} + P^{\uparrow} Q_{Pi})), \quad (3.10)$$

де $P^{\uparrow} P_c$ - резерв зростання прибутку за рахунок зниження собівартості продукції та послуг;

$P^{\downarrow} C_i$ - раніше виявлений резерв зниження собівартості кожного виду продукції;

Q_{Pif} - можливий обсяг реалізації з врахуванням резервів його зростання

$P^{\uparrow} Q_{P_i}$ - резерв зростання обсягу реалізації.

Здійснимо підрахунок резервів зростання обсягу прибутку від реалізації продукції ТОВ "Скретчкартсервіс".

Одними із головних резервів є зростання обсягу реалізації та зниження собівартості бюджетних мобільних телефонів. ТОВ "Скретчкартсервіс" за прогнозними даними може реалізувати у плановому періоді більше бюджетних мобільних телефонів на 600 штук. Це ґрунтується на потребах забезпечення зв'язку як серед населення, так і серед військових. Оскільки місто Харків, в якому знаходиться ТОВ "Скретчкартсервіс" є прифронтовим, то попит на бюджетні мобільні телефони там зростатиме через низку факторів: втрата та пошкодження телефонів внаслідок військових дій, ракетних атак, окупації територій тощо. Після деокупації людям треба забезпечити зв'язок, але фінансові можливості значно знизилися, тому більший попит буде саме на бюджетні варіанти мобільних телефонів. Відповідно до виявлених резервів визначимо загальний економічний ефект від збільшення масштабів реалізації бюджетних мобільних телефонів ТОВ «Скретчкартсервіс» (згідно формули 3.9) і наведемо його в табл. 3.4.

Таблиця 3.4 – Ефект від реалізації виявлених резервів за рахунок зростання обсягу реалізації продукції

Вид продукції	Резерв зростання обсягу реалізації, шт.	Фактична сума прибутку на 1 мобільний телефон, грн.	Резерв зростання суми прибутку, тис. грн.
Бюджетні мобільні телефони	600	686	411,6

Загальний економічний ефект від зростання обсягу реалізації бюджетних мобільних телефонів становить 53,76 тис. грн.

Зниження собівартості продукції можливе за рахунок співробітництва з новими постачальниками та безпосередньо з виробниками мобільних телефонів. Для виявлення найбільш вигідних, тобто мінімальних закупівельних цін здійснено моніторинг прайс-листів різних постачальників. Так як підприємство займається комерційною діяльністю, то закупівельні ціни товарів являються їх собівартістю. Слід зазначити, що на розмір ціни, за якою купуються мобільні телефони, впливає їх кількість. Чим більший обсяг телефонів, що купуються, тим нижча ціна на них. Оскільки ТОВ "Скретчкартсервіс" планує купувати більшу кількість телефонів (на 600 штук більше, ніж у 2021 році), то за умовами договорів постачальників собівартість (ціна придбання) одного бюджетного мобільного телефону в середньому може бути знижена на 88 грн. Використовуючи формулу 3.10 визначимо економічний ефект, який отримає ТОВ "Скретчкартсервіс" від зниження собівартості за рахунок збільшення обсягу закупівлі (придбання) бюджетних мобільних телефонів (табл. 3.5).

Таблиця 3.5 – Ефект від реалізації виявлених резервів за рахунок зниження собівартості продукції

Вид продукції	Резерв зниження собівартості 1 телефону, грн.	Можливий обсяг реалізації, шт.	Резерв зростання суми прибутку, тис. грн.
Бюджетні мобільні телефони	88	1650	145,2

Отже, загальний економічний ефект від зниження собівартості бюджетних мобільних телефонів становить 145,2 тис. грн.

Розрахуємо загальний економічний ефект для ТОВ "Скретчкартсервіс" від впровадження запропонованих заходів, тобто збільшення обсягу реалізації продукції та зниження її собівартості. Результати розрахунків

зведемо в таблицю 3.6.

Таблиця 3.6 – Економічний ефект від впровадження запропонованих заходів

Назва заходу	Зростання прибутку від реалізації бюджетних мобільних телефонів, тис. грн.
Зростання обсягу реалізації бюджетних мобільних телефонів	411,6
Зниження собівартості бюджетних мобільних телефонів	145,2
Всього	556,8

Здійснений факторний аналіз прибутку свідчить, що зростання обсягу реалізації продукції та зниження її собівартості істотно впливають на розмір прибутку від реалізації продукції. Впровадження запропонованих заходів (збільшення обсягу реалізації бюджетних мобільних телефонів на 600 штук та зниження собівартості одного бюджетного мобільного телефону на 88 грн.) дозволяє збільшити прибуток від реалізації продукції ТОВ "Скретчкартсервіс" на 556,8 тис. грн. При вирахуванні з нього податку на прибуток одержимо суму зростання чистого прибутку:

$$556,8 - 556,8 * 0,18 = 456,58 \text{ тис. грн.}$$

Отже, за рахунок збільшення чистого прибутку на 456,58 тис. грн. можна збільшити нерозподілений прибуток на таку саму суму, внаслідок чого збільшиться сума власного капіталу ТОВ «Скретчкартсервіс». Ці грошові кошти відобразяться в статті активу "Гроші та їх еквіваленти".

Враховуючи зміни в діяльності підприємства, розрахуємо показники, які мали низькі значення та характеризують кредитоспроможність ТОВ «Скретчкартсервіс» у прогностному періоді та порівняємо їх з показниками 2021 року для визначення економічного ефекту (табл. 3.7).

Таблиця 3.7 – Ефект підвищення показників, які характеризують кредитоспроможність, за рахунок збільшення фінансового результату ТОВ "Скретчкартсервіс"

Назва показника	Нормативне значення	2021 рік	Прогнозний рік	Ефект
Коефіцієнт ліквідності абсолютної	0,2-0,35	0,01	0,02	+0,01
Коефіцієнт ліквідності швидкої	0,6-0,8	0,12	0,14	+0,02
Коефіцієнт ліквідності поточної (покриття)	> 1	1,05	1,07	+0,02
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	>0,5	0,05	0,07	+0,02
Рентабельність активів, %	>0, збільшення	2,5	4,1	+1,6
Рентабельність власного капіталу, %	>0, збільшення	46,1	58,7	+12,6

Дані таблиці 3.7 свідчать, що в результаті реалізації запропонованих заходів ТОВ "Скретчкартсервіс" отримує можливість підвищити показники ліквідності, рентабельності та фінансової стійкості. Так, показник ліквідності збільшиться на 0,01, показники швидкої та поточної ліквідності зростуть кожен на 0,02. Пеші два показника не досягнуть свого рекомендованого значення, але наблизяться до нього.

Рентабельність активів або сукупного капіталу підвищиться на 1,6%, власного капіталу – на 12,6%. Крім того, відбудеться збільшення коефіцієнту фінансової незалежності на 0,02.

Запропоновані заходи не призводять до дуже різких змін кількісних показників кредитоспроможності підприємства. Однак вони викликають позитивні тенденції і за умови їх реалізації у подальшому розвитку підприємства гарантують поступове накопичення власного капіталу, підвищення фінансової стійкості, покращення ліквідності та рентабельності

діяльності ТОВ "Скредчкартсервіс". Це в загальному підсумку дозволить покращити рівень кредитоспроможності за методикою кількісної оцінки показників фінансового стану підприємства.

Розроблені рекомендації мають практичне значення, їх застосування є доцільним та ефективним.

ВИСНОВКИ

Виконавши дану кваліфікаційну бакалаврську роботу можна зробити такі висновки.

Дослідивши сутність кредитоспроможності підприємства встановлено, що це комплексне поняття, яке містить дві властивості: можливість отримати банківську позику та здатність вчасно та в повному обсязі сплачувати її та відсотки відповідно до умов кредитної угоди. Кредитоспроможність підприємства тісно пов'язана з платоспроможністю, однак є принципова відмінність: платоспроможність стосується здатності погашати будь-які зобов'язання, тоді як кредитоспроможність стосується лише здатності погашати отриманий кредит.

Виявлено існування різних методик щодо оцінки кредитоспроможності підприємства. Їх можна поділити на дві великі групи: методики за кількісними показниками діяльності та методики за якісними показниками. Перша група базується на показниках фінансового стану, друга - на якісних характеристиках діяльності суб'єкта господарювання. Для оцінки кредитоспроможності позичальника кожен банк встановлює свою методику, засновану на рекомендаціях НБУ. В свою чергу, підприємства постійно моніторять стан власної кредитоспроможності для планування фінансового забезпечення розвитку.

В роботі досліджено ТОВ "Скретчкартсервіс", яке займається торгівлею офісною технікою та устаткуванням, в тому числі мобільними телефонами, встановленням передавальної апаратури, засобів зв'язку. Визначено, що протягом 2019-2021 років підприємство працювало прибутково. Найгірші фінансові результати були отримані у 2020 році, що пов'язано з пандемією та введенням карантинних обмежень.

Результати оцінки кредитоспроможності за кількісними показниками на основі фінансових коефіцієнтів свідчать, що ТОВ "Скретчкартсервіс" має гарні темпи ділової активності, добрий майновий стан, однак є певні

труднощі з фінансовою стійкістю та ліквідністю. Так, власний капітал становить лише 5% від загального капіталу ТОВ "Скретчкартсервіс", що пов'язано зі специфікою діяльності (суб'єкт господарювання є не виробничим, а торгівельним підприємством) та відсутністю власних будівель та приміщень (всі вони є орендованими). Показники ліквідності свідчать, що підприємство не здатне негайно погасити поточні зобов'язання, однак без проблем здатне це зробити впродовж звітного періоду, тобто одного року. За показниками ліквідності та платоспроможності встановлено, що ТОВ "Скретчкартсервіс" має помірний рівень кредитоспроможності, що одзначає можливість отримання кредиту в банку.

Дослідження якісних характеристик діяльності підприємства (репутація, ділова активність, наявність бракованої продукції тощо) показало, що ТОВ "Скретчкартсервіс" має високий клас кредитоспроможності і може розраховувати на позитивне рішення банку у разі звернення до нього щодо отримання кредитних коштів.

В роботі розглянуто можливі напрямки підвищення кредитоспроможності підприємства, основними з яких є: якісне управління збутовою діяльністю, оптимізація запасів, управління кредиторською та дебіторською заборгованістю, зниження витрат, збільшення фінансових результатів діяльності та інші.

Для ТОВ "Скретчкартсервіс" розроблені заходи щодо підвищення кількісних показників кредитоспроможності на основі виявлених резервів зростання прибутку. Запропоновано збільшити обсяги купівлі та продажу бюджетних мобільних телефонів, що в свою чергу призведе також до зниження купівельних цін, що є їх собівартістю. В результаті в прогностному періоді ТОВ "Скретчкартсервіс" отримає на 456,58 тис. грн. чистого прибутку більше, ніж у 2021 році, що дозволить підвищити окремі фінансові показники, які характеризують кредитоспроможність підприємства.